

Subjektivní pohled adolescentní mládeže na životní styl seniorů

Hana Dočkalová

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Hana Dočkalová**
Osobní číslo: **H12172**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Subjektivní pohled adolescentní mládeže na životní styl seniorů**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti mezigeneračních vztahů adolescentní mládeže a seniorů.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BAKOŠOVÁ, Zlatica. Sociálna pedagogika ako životná pomoc. Bratislava: Public promotion, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-969944-0-3.

ČEVELA, Rostislav a kol. Sociální gerontologie: úvod do problematiky. Praha: Grada Publishing, a.s., 2012. ISBN 978-80-247-3901-4.

HAUSEROVÁ-SCHÖNEROVÁ, Isabella. Děti potřebují prarodiče. Praha: Portál, 1996. ISBN 80-7178-105-3.

JIRÁSKOVÁ, Věra. Mezigenerační porozumění a komunikace. Praha: Eurolex Bohemia, 2005. ISBN 80-86861-80-5.

LUSSO, Vittoria Cesari. Prarodiče, rodiče a vnoučata. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-262-0003-1.

LACINOVÁ, Lenka, MACEK, Petr. Vztahy v dospívání. Masarykova univerzita Brno, 2013. ISBN 978-80-87474.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Eva Šalenová

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

23. ledna 2015

Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 23. ledna 2015

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně ... 21. 4. 2015

..... Klava Janková

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).*

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá subjektivním pohledem adolescentní mládeže na životní styl seniorů. Teoretická část je rozdělena do pěti kapitol. První kapitola popisuje obecnou charakteristiku demografického stárnutí. Obsahem druhé kapitoly je obecný pohled naší společnosti na seniory a vymezení pojmu stáří, jako další životní etapy. Třetí část práce přibližuje pojem životní styl obecně a následně specifikuje životní styl seniorů. Kapitola čtvrtá je věnována adolescentní mládeži a stereotypům, které se vážou k této věkové skupině vůči seniorům. Poslední, pátá kapitola se zabývá mezigeneračními vztahy těchto dvou věkových kategorií. Praktická část je zaměřena na vlastní výzkum-subjektivní pohled adolescentů na životní styl seniorů. Jsou zde předloženy a shrnuty výsledky výzkumného šetření, uskutečněného na vybraných středních školách v Přerově u žáků ve věku 17-19 let. Jedná se o kvantitativní výzkum, formou dotazníkového šetření.

Klíčová slova: senior, adolescent, životní styl, mezigenerační vztahy.

ABSTRACT

Bachelor's thesis is focused on subjective view of adolescent youth on seniors lifestyle. Theoretical part is divided into five chapters. The first chapter describes general characteristics of demographic ageing. The content of the second chapter is general view of our society on seniors and definition of the term of ageing as a further life period. The third chapter describes the term of adolescent youth and stereotypes that are connected with this age group in relation to seniors. Chapter number four is focused on intergenerational relationships of the two age groups. The practical part pays attention to the research – subjective view of adolescents of seniors lifestyle. The results of research are given and summarized here, the research was realized at selected secondary schools in Přerov among pupils aged 17 – 19. It is quantitative research, in the form of questionnaire survey.

Keywords: senior, adolescent, lifestyle, intergenerational relationships.

Tímto bych ráda vyjádřila poděkování Mgr. Evě Šalenové za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi poskytla při zpracování této bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Přerově 21.4.2015

.....

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 DEMOGRAFICKÉ STÁRNUTÍ	12
1.1 VYMEZENÍ POJMU.....	12
1.2 PROGNOZY DEMOGRAFICKÉHO STÁRNUTÍ	13
2 SENIOŘI A SPOLEČNOST	15
2.1 VYMEZENÍ POJMU.....	15
2.2 POSTOJE KE STÁŘÍ V MINULOSTI.....	17
2.3 STAŘÍ JAKO DALŠÍ ŽIVOTNÍ ETAPA.....	18
3 ŽIVOTNÍ STYL	19
3.1 VYMEZENÍ POJMU.....	19
3.2 ŽIVOTNÍ STYL SENIORŮ	20
3.3 VLIV ŽIVOTNÍHO STYLU SENIORŮ NA JEJICH POSTAVENÍ VE SPOLEČNOSTI.....	21
4 ADOLESCENCE	23
4.1 VYMEZENÍ POJMU.....	23
4.2 VZTAHY ADOLESCENTŮ S DOSPĚLÝMI.....	24
4.2.1 Vztahy adolescentů s dospělými mimo rodinu	24
4.2.2 Vztahy adolescentů s dospělými v rodině.....	25
4.3 MLÁDEŽ, PŘEDSUDKY A STEREOTYPY	25
4.4 SENIOR JAKO PRARODIČ	26
5 VZTAHY ADOLESCENTŮ K SENIORŮM	28
5.1 VZTAHY MLÁDEŽE K SENIORŮM V MINULOSTI	28
5.2 VZTAHY MLÁDEŽE K SENIORŮM DNES.....	28
5.3 MEZIGENERAČNÍ SOUŽITÍ	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
6 REALIZACE VÝZKUMU	32
6.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A CÍL	32
6.2 VÝZKUMNÁ METODA, ORGANIZACE VÝZKUMU, STATISTICKÉ ZPRACOVÁNÍ	33
6.3 VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK A DOTAZNÍKOVÝCH POLOŽEK	35
6.3.1 Výzkumná otázka č. 1	35
6.3.2 Výzkumná otázka č. 2	40
6.3.3 Výzkumná otázka č. 3	46
6.3.4 Výzkumná otázka č. 4	51
6.4 SHRNUÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	57
ZÁVĚR	59
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	61
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	64
SEZNAM OBRÁZKŮ	65
SEZNAM GRAFŮ	66
SEZNAM PŘÍLOH	67

ÚVOD

Téma mezigeneračních vztahů je v dnešní době aktuálnější než kdy jindy. Mění se demografická struktura obyvatelstva, lidé se dožívají vyššího věku, seniorů přibývá. A právě v důsledku této skutečnosti se otevírá řada otázek souvisejících s tímto tématem. Jde například o kvalitu života člověka ve stáří, o finanční otázku, o otázku zdraví a možností trávení volného času v tomto období života. Prodlužující se průměrná délka života přináší nejen změny v životním stylu starých lidí, ale zároveň prodlužuje jejich setrvání v roli seniora. Lze tedy předpokládat, že prodlužující se věk starých lidí bude zvyšovat potřebu zabývat se postavením a životem seniorů v naší společnosti. Bakalářská práce se tématem seniorů bude zabývat v souvislosti s problematikou mezigeneračních vztahů, a to především názorem mladé generace na životní styl seniorů.

U nás na životní situaci starší generace reagovala Rada seniorů České republiky, o. s. vypracováním Národního akčního plánu podporujícího pozitivní stárnutí pro období let 2013 až 2017.

Přesto se však jeví, že společnost se stále pevně drží stereotypních názorů a představ o seniorech, kdy je zažitá představa o vysedávání seniorů v čekárnách u lékaře, nebo nakupování při slevách v obchodních řetězcích, či neschopnost přizpůsobovat se technickému pokroku. Senioři jsou zaškátulkováni do kategorie nemocných osob, vyžadujících stálou lékařskou péči a pomoc druhých. Stáří má v dnešní společnosti negativní podobu něčeho zbytečného a stagnujícího. Při bližším pohledu na téma životního stylu seniorů je však možno usoudit, že se jedná o zjednodušení, které většinové realitě neodpovídá.

V předkládané bakalářské práci se budeme zabývat stanoviskem adolescentní mládeže na stáří a životní styl seniorů. Je nesporné, že pohled adolescenta na seniora formuje mnoho faktorů: výchova v rodině, výuka ve škole, vliv médií a v neposlední řadě osobní zkušenost. Adolescence je obdobím mnoha změn: fyzických, psychických, komunikačních i vztahových. Mladý člověk přestává být dítětem a stává se dospělým. Mění se i jeho vztahy k okolí a postavení v něm. Jiný pohled na starého člověka má malé dítě, které jej vnímá především jako prarodiče a zcela odlišný pak adolescent, do jehož spektra se vedle prarodiče dostává i osoba seniora mimo rodinu.

Jak již bylo zmíněno, v této bakalářské práci se zaměřujeme na studium subjektivního pohledu adolescenta na životní styl seniora. Zaměříme se na názory žáků přerovských středních škol.

V první části práce si klademe za cíl shrnout dostupné teoretické poznatky k našemu tématu a vytvořit tak základnu, potřebnou pro porozumění daného tématu. Vymezíme si pojmy senior, adolescent a životní styl. Popíšeme existující stereotypy a předsudky o stáří a srovnáme životní styl seniorů v minulosti a dnes. Budeme se zabývat vlivem životního stylu seniorů na mezigenerační vztahy a v závěru bakalářské práce se pokusíme najít společnou hranici porozumění mezi mláďím a věkem seniora.

V praktické části si klademe za cíl zmapovat, jaký pohled na životní styl seniorů má adolescentní mládež. Zajímat nás bude hodnocení životní náplně starých lidí ze strany mladé generace. Budeme zjišťovat, co nebo kdo nejvíce formuje jejich postoj k životnímu stylu seniorů, zda jsou výchovou nebo výukou vedeni k souladnému soužití se seniory a zda vnímají nějaký přínos z tohoto soužití.

Doufáme, že bakalářská práce přinese základní pohled adolescentů na tuto problematiku a bude tak podkladem pro další případné zkoumání nového přístupu mladých lidí k seniorům a přispěje ke změně jejich vnímání a tím i postavení ve společnosti.

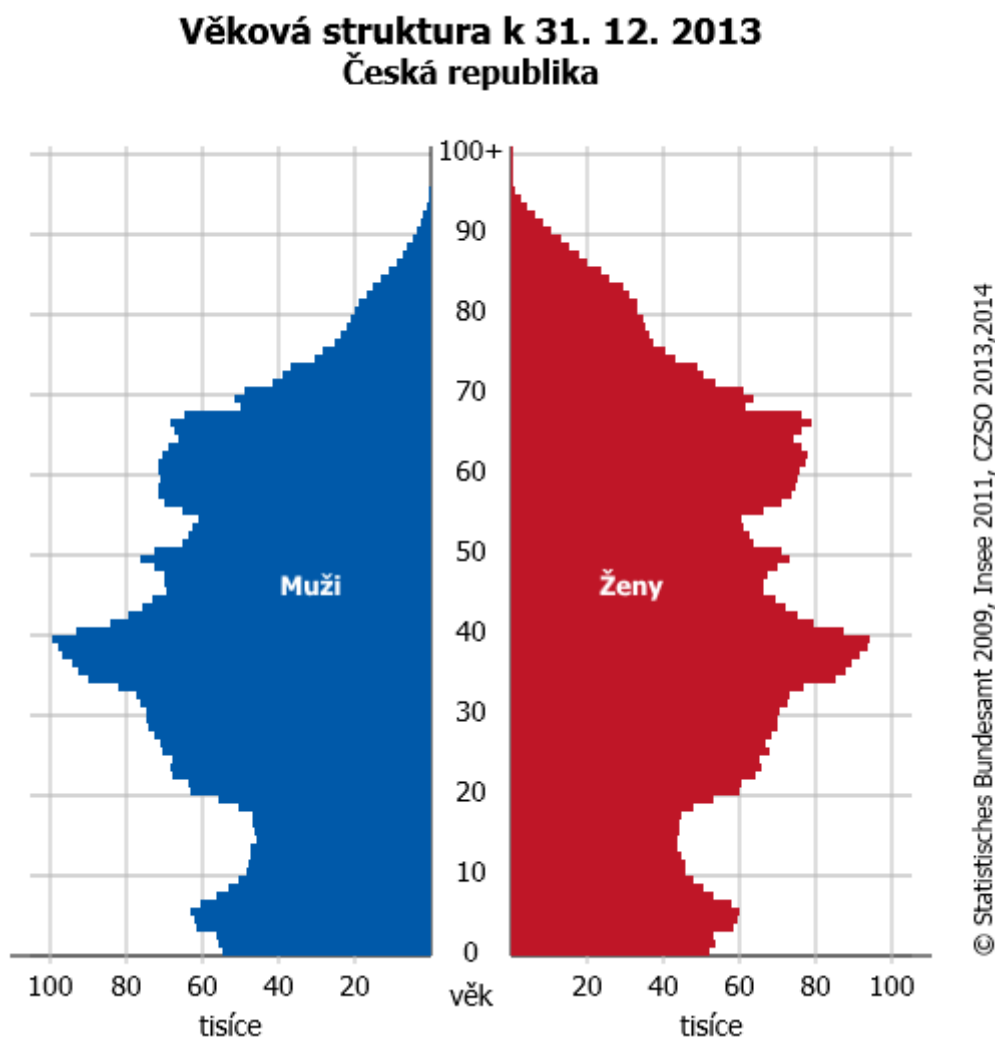
I. TEORETICKÁ ČÁST

1 DEMOGRAFICKÉ STÁRNUTÍ

1.1 Vymezení pojmu

Demografické stárnutí je proces, při němž se postupně mění věková struktura obyvatelstva takovým způsobem, že se zvyšuje počet lidí ve vyšších věkových skupinách a snižuje se počet dětí. Označuje se také jako **index stáří**, který udává počet obyvatel starších 65 let připadajících na 100 obyvatel ve věku 0 – 14 let.

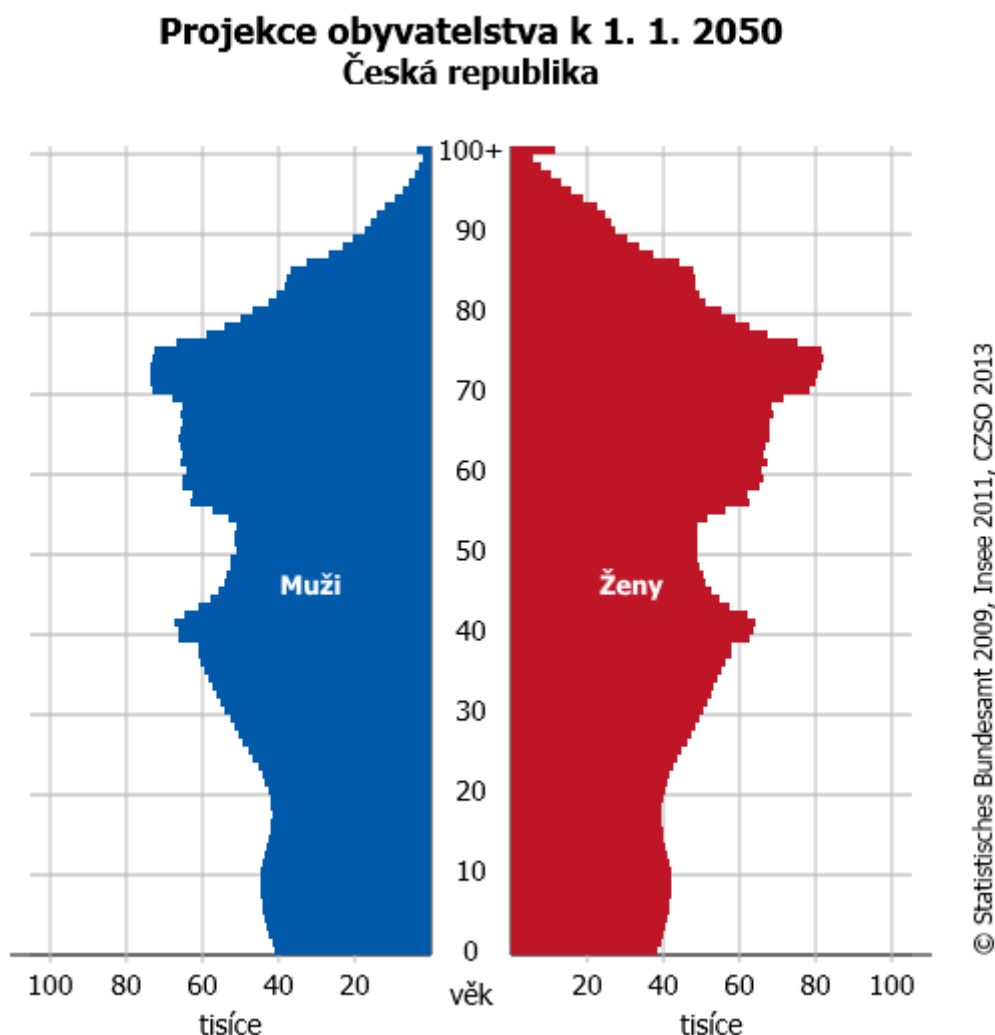
Názornou informaci o složení obyvatelstva podle věku podává tzv. **věková pyramida**. Ukazuje složení lidí podle věku a pohlaví v jednotlivých letech (Holčík, 2010).

Obrázek č. 1 Věková struktura obyvatel - Zdroj CZSO

1.2 Prognózy demografického stárnutí

Naše společnost v posledních letech prochází obdobím, ve kterém dochází k výrazným demografickým změnám obyvatelstva. Podle demografické prognózy, zpracované Českým statistickým úřadem, bude v roce 2050 žít v České republice přibližně půl milionu občanů ve věku 85 a více let a téměř tři miliony osob starších 65 let. Naděje dožití při narození bude v roce 2050 činit 78,9 let pro muže a 84,5 let pro ženy. Růst počtu a podílu starších lidí by měl vést k vytvoření strategií reagujících na stárnutí populace využitím potenciálu starších osob a vytvořením mezigeneračně soudržné a věkově inkluzivní společnosti (Národní program přípravy na stárnutí na období let 2008 až 2012, Kvalita života ve stáří).

Obrázek č. 2 Projekce obyvatelstva - Zdroj CZSO

Dnešní šedesátiletí vypadají jako dřívější čtyřicátníci a očekávaná délka života se za posledních 120 let ve střední Evropě zvedla z 36 let až na dvojnásobek. Jen za patnáct let po převratu v roce 1989 se náš průměrný život prodloužil o další čtyři roky. Dožije-li se žena 65 let, dá se na podkladě statistických údajů předpokládat, že oslaví ještě 84. narozeniny. Již v roce 2020 budou staří lidé představovat 35 % celé západoevropské populace (Šiklová, 2005).

Z uvedeného vyplývá, že stále delší čas budou lidé prožívat v období stáří, tedy seniorském věku. Je zřejmé, že s přibývajícím počtem starých lidí se řešení otázky mezigeneračních vztahů stává jednou z priorit naší společnosti.

Zrychlené tempo demografického stárnutí také vedlo k rozvoji nové vědní disciplíny-gerontologie, nauky o stárnutí a stáří. Autorem pojmu je nositel Nobelovy ceny, mikrobiolog a imunolog I. I. Mečnikov, který jej zavedl na přelomu 19. a 20. století. Je odvozen z řeckého slova „geron, gerontos“ = starý a „logos“ = nauka. Gerontologie je interdisciplinární věda, která zkoumá zákonitosti, příčiny a projevy stárnutí, problematiku starých lidí a života ve stáří (Ondrušková, 2011).

2 SENIOŘI A SPOLEČNOST

V naší vyspělé společnosti se objevuje fenomén označovaný slovem ageismus. Je to termín odvozený od anglického "age", čili věk. Slovo ageismus zní podobně jako rasismus. Jde o připisování určitých negativních vlastností a postojů určité věkové skupině, v tomto případě starým lidem. Těm jsou přisouzeny negativní vlastnosti a negativní sociální status, který je neovlivnitelný, podobně jako není chováním ovlivnitelná barva kůže či pohlaví. "Nižší" kvalita ve stáří je chápána jako "přirozená", samozřejmá, očekávaná. Ageismus ovlivňuje nejen ty mladší, ale i ty, kteří se sami nacházejí v této věkové skupině.

V gerontologii se často píše o tom, že sociální rolí starých lidí je být "bez role" (rolelessrole). Podle Šiklové (2005) je rolí seniorů zvýšení vědomí sebeodpovědnosti za svoje stáří a nalezení sebeuspokojivějšího životního stylu, který by vycházel z možností i vědomí limitů daných věkem, a přesto byl uspokojivý. Nalezení uspokojivého životního stylu pak může změnit sociální i společenské postavení této generace.

Podle toho, jak se vyvíjí a proměňuje společnost, mění se také stáří a jeho atributy. Můžeme rovněž pozorovat generační podobu stáří. Každá generace má svou podobu stáří a tyto generační podoby stáří jsou tím odlišnější, čím žila generace v dynamičtější společnosti, v dynamičtější době. Porovnáme-li seniory před sto lety a dnešní seniory, vidíme zcela odlišné stáří. Především by dnešní senioři před sto lety ve svém věku již většinou nežili, protože střední délka života byla o třicet let nižší. Dnešní senioři a senioři počátku 20. století by vypadali jinak, a to nejen oblečením, ale také jejich životní styl by byl odlišný (Sak, Kolesárová, 2012).

Změna v hodnocení stáří by měla vycházet také ze subjektu, kterého se týká, tedy z hodnocení generace starých lidí sebe sama. Z jejich sebehodnocení pak budou odvozovány hodnocení ostatních.

2.1 Vymezení pojmu

Stáří je obecné označení pozdních fází ontogeneze. Jde o poslední vývojovou etapu, která uzavírá, završuje lidský život. Organizmus se dostává za svůj zenit, zhoršuje se výkonnost, funkční zdraví, odolnost k zátěži (Čevela, Kalvach a Čeledová, 2012).

Seniorský věk, jako životní období člověka je častěji než ostatní životní etapy provázeno změnami, které mohou vést k erozi osobních zdrojů a nepříznivě ovlivňovat schopnost jedince udržet si svoji soběstačnost, samostatnost v rozhodování, čili kontrolovat svoji životní situaci, a být tudíž autonomní. Jedná se o změny fyziologické, psychické i sociální. Počátek *senia*, fyziologického stárnutí, je v literatuře nejčastěji umisťován mezi 60. a 65. rok věku.

Vymezení pojmu *senior* se liší jak ve vědních oborech, tak ve společenské praxi. Za seniory jsou podle běžného chápání považováni lidé ve věku 60, respektive 65 let. Hranice chronologického věku, je také uváděna ve Všeobecné encyklopedii v osmi svazcích, kde je výraz *senior* vykládán jako „člověk ve věku nad 65 let, tj. v důchodovém věku, po fázi tzv. „aktivního věku“ (Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích, 1999).

ABZ.cz – slovník cizích slov (Senior, 2005-2006) přináší tři významy pojmu *senior*, přičemž pro nás je nejrelevantnější význam druhý, tedy „příslušník starší věkové kategorie“.

„Senior je člověk v završující životní fázi se specifickým postavením ve společnosti“ (Sak, Kolesárová-Saková, 2008).

Nejčastěji začínající stáří určujeme podle kalendářního věku individua. Věková hranice stáří se postupně mění s vývojem společnosti. V 19. století byl vnímán čtyřicetiletý člověk jako starý, v dalším století byla hranice posunuta o deset let a výš. Nyní je dolní hranice stáří zpravidla udávána věkem 65 let (Langmeier, Krejčířová, 2006). Neexistuje však jednotný názor na přesné určení prvního roku stáří, a to ani mezi odborníky na vývojovou psychologii. Zmínila bych několik autorů. Například Říčan určuje počátek stáří do věku 60 let (Říčan, 2004), naopak v knihách Švancary a Vágnerové bychom objevili hranici do věku 65 let.

Kalendářní vymezení stáří není však jediným kritériem určování věku. Dalším kritériem ke stanovení stáří je biologický věk, který vystihuje biologické stárnutí organismu. Psychický věk jedince označuje vnímání psychického věku individua. Posledním kritériem, jež stanovuje stáří, bychom mohli vnímat rozlišení sociálního věku, který zachycuje změny životního stylu, ekonomického stavu a sociálních rolí.

Stáří, jako další úsek života člověka, je častěji než ostatní životní etapy provázeno změnami, které mohou nepříznivě ovlivňovat jedince. Následkem přechodu do seniorského

věku bývá často ztráta sociálního kontaktu, soběstačnosti, samostatnosti v rozhodování, čili ztráta kontroly nad životní situací. Jedná se o změny fyziologické, psychické i sociální.

2.2 Postoje ke stáří v minulosti

„Bez předků by byl člověk v oceánu času jako ztroskotanec na nepatrném a neobydleném ostrůvku. Skrze své předky jsme spřízněni se staletou minulostí. A jednoho dne se sami staneme předky lidí, kteří se ještě nenarodili, a přesto už jsou s námi spřízněni.“ Tak vidí generační řetěz Erich Kästner (in Hauserová-Schönerová, 1996, s. 13).

Postavení prarodičů a s tím spojené mezigenerační vztahy se v průběhu dějin měnily. Ruth Dirxová ve své knize *Znovuobjevení prarodičů* poukazuje na to, že životní podmínky generace prarodičů byly vždycky tak dobré nebo špatné, jaké byly podmínky, ve kterých žili příslušníci jejich rodin. Proto není divu, že prarodiče v nějakém vznešeném měšťanském domě žili spokojeněji než v chatrči zemědělce. Vedle hmotných podmínek, které život ve stáří ztěžovaly nebo ulehčovaly, dobré či špatné stáří vždycky také spoluurčovala činnost, kterou člověk vykonával.

Na jedné straně byli staří lidé zaopatřeni a mohli tak spoluprožívat život a shon další generace. Na straně druhé v momentě, kdy už nebyli schopni pracovat, byli vystaveni bídě a mnohdy se ocitli na ulici, na pokraji společnosti.

Až v 18. století se osvícenstvím prosadilo obecné poznání, že opravdu každý má právo na život důstojný člověka a začala se projevovat větší vlídnost vůči stáří. V 19. století, v době počínající industrializace, pak především v rodinách středních vrstev, z důvodu velkého pracovního vytížení byli rodiče rádi, že se o děti starali prarodiče (Hauserová-Schönerová, 1996).

V naší společnosti staří lidé mají určité sociální a ekonomické jistoty, ale obecně se netěší příliš vysokému společenskému statusu a uznání.

2.3 Staří jako další životní etapa

U nás je jako hranice stáří nejčastěji vnímán věk 65 let, jenž je spojován s odchodem do důchodu.

Jedná se o zásadní přelom v životě člověka a reakce na něj jsou velmi individuální. Někteří důchodový věk vítají, jiní jej považují za konec aktivního života. Odchod do důchodu ovlivňuje všechny složky osobnosti, postoj ke světu i k sobě samému. Může vést ke kognitivnímu zpoždění, nebo naopak k rozvoji některých schopností v rámci nových aktivit, při nichž má senior příležitost využít své dlouholeté zkušenosti (Vágnerová, 2007).

Vágnerová (2000) rozlišuje pět modelů, jak se člověk s touto změnou může vypořádat. První a zároveň nejlepší způsob nastává, pokud starý člověk stáří akceptuje, je aktivní a snaží se toto období co nejlépe zvládnout. Druhý model představuje člověka realistického, ale neaktivního. Vystupuje v pasivní roli, je závislý na pomoci druhých lidí. Nemá žádnou motivaci k jakékoliv činnosti. Nedbá na to, jak vypadá. Třetí model neakceptuje stárnutí. Překypuje aktivitou, odmítá být závislý na pomoci druhých a dbá na úpravu zevnějšku. Do čtvrté možnosti spadá člověk, který je realistický a zároveň pesimistický. Stáří se mu jeví jako velká katastrofa. Může se objevit i násilné chování. Jedinec je nejistý a agresivní. Poslední a nejhorší způsob přizpůsobení ukazuje pátý model adaptace. Starý člověk úplně rezignuje a je pesimistický. Charakteristický je výskyt depresí a pasivity. Poslední, pátý model, je pouze krajní alternativou.

To, jak se starý člověk vyrovnává se stářím, velmi ovlivňuje jeho chování k ostatním a zpětně utváří i pohled okolí na osobu seniora. V návaznosti na tyto změny se mění i *životní styl* stárnoucího člověka.

3 ŽIVOTNÍ STYL

3.1 Vymezení pojmu

Pojem životní styl je velice složitým fenoménem, který může být zkoumán z mnoha hledisek. Významově se pojem životní styl prolíná spolu s dalšími pojmy jako životní způsob, kvalita života, životní sloh, životní dráha a mnohdy jej nelze odlišit ani od podmínek života.

Obecně je možné říci, že každý člověk má svůj životní styl, svou morálku, vykonává nějaké činnosti, má své hodnoty, je napojen do různých sociálních sítí, určitým způsobem tráví svůj volný čas. Existují však značné rozdíly v tom, jak dané činnosti vykonává, jaké preferuje hodnoty, jak vypadají jeho sociální vazby, čím tráví svůj volný čas.

„Životním stylem individua je možné rozumět ve značné míře konzistentní životní způsob jednotlivce, jehož jednotlivé části si vzájemně odpovídají, jsou ve vzájemném souladu, vycházejí z jednotného základu, mají společné jádro, lépe řečeno určitou jednotící linii, tj. jednotný „styl“, který se prolíná všemi podstatnými činnostmi, vztahy, zvyklostmi apod. nositele daného životního stylu“ (Duffková, 2005, s. 84).

„Životní styl skupiny pak představuje do určité míry vyabstrahované, typické společné rysy životního způsobu, resp. jeho hlavních, určujících momentů, které jsou příznačné pro převážnou většinu členů nějaké skupiny (častěji jde o větší či menší skupiny, jejichž členové se vzájemně všichni neznají, ale obecně vzato mají společné něco, co je důležité pro vytváření životního způsobu/stylu – např. profesní skupiny či obecněji skupiny vytvářející se v souvislosti s povoláním a přípravou na něj: životní styl lékařů, profesionálních sportovců, vysokoškolských studentů apod.“ (Duffková, 2005, 84).

Životní styl typicky odráží postoje jedinců, vyznávání jejich hodnot a životní názor. To, v jakém prostředí lidé žijí, výrazně ovlivňuje jejich životní styl. Je zřejmé, že životní styl ve venkovském prostředí se odlišuje od životního stylu ve městě apod. V každém z těchto prostředí si lidé upevňují sebeuvědomování a vytvářejí si životní styl, který je blízký jejich osobní identitě.

Charakteristickým rysem této formy variantnosti v životním způsobu je to, že je založena spíše na životních podmínkách, to znamená na určitých danostech rámce životního způsobu jednotlivce. Diferenciace v životním způsobu se často objevuje v dichotomiích, event. trichotomiích - například rozdíly v životním způsobu podle:

- pohlaví (životní způsob muže, životní způsob ženy)
- typu bydliště (městský životní způsob, životní způsob na venkově)
- věku a fáze životního cyklu (životní způsob dítěte – dospělého – starého člověka)
- vzdělání (životní způsob člověka se vzděláním základním, středoškolským, vysokoškolským) (Duffková, 2005).

Ne všechny aspekty životního stylu jsou však dobrovolné. Sociální, ekonomické či zdravotní podmínky jedince mohou mnohdy omezovat svobodnou volbu životního stylu. Především senioři musí dříve či později řešit změny ve způsobu života. Otázka změny životních podmínek jedince při vstupu do období stáří se však týká nejen seniora samotného, ale celé společnosti.

3.2 Životní styl seniorů

V průběhu života se životní styl člověka mění. Životní styl formuje osobní vývoj a kompetence člověka, jeho výkonnost a identitu. Ovlivňuje tělesné, mentální a sociální chování a jednání (Štilec, 2004).

Životní styl seniorů je ovlivňován zejména zdravotním stavem, změnou ekonomických a sociálních podmínek a dále aktivitami, kterým se věnují.

Jak již bylo zmíněno, významnou změnou, která ovlivňuje životní styl jednotlivce, je odchod do důchodu. V tomto období je nutno stanovit si nový program.

„Důchod je přechod z dobře naplněného života do života, který je třeba nově naplnit“ (Pichaud, Thareauová, 1998, s. 27). Je třeba nově se přeorientovat na jinou činnost, najít si nové zájmy, které by mohly člověka uspokojovat, vyrovnat se se ztrátami blízkých osob a partnera.

Pro důchodce je příznačné, že na život v důchodu nemají připraven program. Z tohoto důvodu je mnohdy život v důchodu ne třetím věkem plným aktivit a zájmů, na něž v druhém věku nebyl čas, nýbrž dožíváním (Rabušic, 1995).

Ve stáří je životní styl/způsob obecně ovlivňován:

- 1) vnějšími vlivy – celospolečenskými životními podmínkami
- 2) subjektivními činiteli – potřebami, hodnotami, zájmy, dovednostmi, schopnostmi apod.

Mnoho seniorů žije aktivním životem a stárí si vůbec nepřipouštějí. Na druhé straně jsou senioři, kteří novou životní situaci snášejí špatně, trápí se a neumějí se s ní vyrovnat.

Je důležité se stárí věnovat a zabývat se možnostmi, jak lidem v této životní etapě pomoci a ulehčit jim adaptaci na novou, odlišnou životní dráhu.

Všeobecně má stárí v dnešní společnosti negativní image něčeho statického a zbytečného. Tuto představu šíří také média pomocí způsobů, jakým o seniorech a o „seniorských tématech“ informují (Vidovičová 2008).

„Z výzkumu Nadačního fondu Elpida, který vypracovala společnost GfK v roce 2010, bylo však zjištěno, že senioři v Česku jsou optimisté. Věří, že se jejich život v budoucnulepší a bude spokojenější“ (AMI Communications, ©2003).

K tomuto aktivně přispívá existence projektů, zabývajících se problematikou seniorů. Například Nadace Elpida plus, o.p.s. Uskutečnila v roce 2010-2011 projekt „Stárí Vás zpomalí, ale nenechte se zastavit“ a projekt „Stárí v pohybu“. Podpořila tak snahu motivovat seniory ke vzdělávání a aktivnímu trávení volného času a vzbudit zájem veřejnosti o problematiku seniorů (Nadační fond GSK, ©2014).

Výše popsané projekty pozitivně ovlivňují životní styl seniorů a tím i pohled společnosti na stárí.

3.3 Vliv životního stylu seniorů na jejich postavení ve společnosti

Halama (2007) uvádí, že schopnost zachovat si cíle a dát životu smysl i za změněných okolností, které se stárím souvisejí, podporuje úspěšné vyrovnání se se zátěží stárnutí. Obstát v této úloze je o to těžší, že současná společnost preferuje hodnoty, které u starších lidí přirozeně ubývají – úspěšnost, efektivnost a výkon (Halama, 2007).

Sýkorová (2007) ve vztahu k životním cílům dělí seniory na aktivně plánující, pasivně přijímající a neplánující. Vysvětluje, že možnosti svobodné volby jsou vždy do určité míry ovlivněny okolnostmi, podmínkami a situací, v níž se starý člověk nachází.

Žijeme ve vývojové etapě, kdy se všechno mění velmi rychle. Zkušenosti stárí zanikají v konfrontaci s novými skutečnostmi. Prarodiče a vnoučata si částečně vyměňují role. Mladí seznamují prarodiče s mobilním telefonem, počítačem, seznamují je prostřednictvím

médií se životem v cizině. Velká většina toho, co mladí považují za podstatné, je dostupné spíše jim než seniorům. Mohou mít tedy pocit, že jim senioři nemají co nabídnout a uznat či pochopit životní styl seniorů se pro ně stává problémem. Tato změna rolí přirozeně souvisí se změnou projevované úcty k nejbližším seniorům, které mladí znají osobně. Pokud však senioři cestují, pracují, ovládají nové technologie nebo pěstují své zájmy, jejich prestiž v očích společnosti a především mladé generace stoupá.

Ve zcela jiné situaci se ale nacházejí ti staří lidé, kteří už z různých důvodů nemohou realizovat své zájmy a pro nesoběstačnost jsou závislí na pomoci svého okolí. Z tohoto pohledu je stáří chápáno jako čekání na smrt.

Z výše uvedeného je patrné, že společenskou roli seniorů mimo jiné utváří i jejich životní styl.

4 ADOLESCENCE

Obdobně jako jiná vývojová období má adolescence svá specifika. V této životní etapě má člověk za úkol naučit se splňovat požadavky, které od něho očekávají dospělí, musí přijmout normy společnosti a vytvořit si vlastní identitu. Jde o životní období, v němž se odehrávají u adolescenta změny na úrovni fyzické, sociální i psychické.

Ze sociologického hlediska je adolescence období oddělování od primární rodiny, přejímání rolí dospělých, zapojování se do společnosti a jejich institucí.

4.1 Vymezení pojmu

Termín adolescence je odvozen z latinského slova *adolescere*, což znamená dorůstat, dospívat, mohutnět (Macek, 2003). Adolescence je obdobím, které klade velké nároky jak na nejbližší okolí adolescenta, tak i na něj samotného.

Adolescence, jako vývojové období člověka, zahrnuje především druhé desetiletí života. U jednotlivých autorů, zabývajících se adolescencí, se časové vymezení a specifikace tohoto období velmi různí. V české terminologii je adolescence většinou datována mezi 15. a 20. rokem života jedince (Macek, 2003).

Adolescence je období změn, rozporuplného prožívání, sebepozorování a sebepoznání, období, kdy se dětské jistoty začínají relativizovat, ale dospělé hodnoty ještě nejsou upevněny. Je to období mezi dvěma vývojovými etapami – dětstvím a dospělostí. Dříve bylo považováno za přechodné, ale změny socioekonomických podmínek v dnešním světě posunují prvky adolescence dále do dospělosti (založení rodiny, ekonomická soběstačnost). Adolescence je nyní považována za osobitě samostatné období, které má výrazný vliv na celou společnost (Strašák, 2009).

Dospívání představuje fiktivní mezník mezi dětstvím a dospělostí. Mladí lidé se snaží co nejdříve zbavit dětských atributů a sociální podřízenosti. Odpovědnost a povinnosti s tím spojené však přijímají neochotně. Hlavní úkolem adolescenta je dosažení přijatelného sociálního postavení, vytvoření formy vlastní identity a zvládnutí vlastní proměny. V období pozdní adolescence se mění společenské pozice jedince (Vágnerová, 2005).

Vágnerová (2012) rozdělila období adolescence na dva úseky, a to na ranou adolescenci, lokalizovanou mezi 11. - 15. rokem života, a pozdní adolescenci, vymezenou na období mezi 15. - 20. rokem života.

Pro účely této práce použijeme dělení Vágnerové. Bude nás tedy zajímat pohled na životní styl seniorů ze strany dospívajících, nacházejících se v období pozdní adolescence.

4.2 Vztahy adolescentů s dospělými

Rozvoj mezilidských vztahů je pro společnost velmi důležitý úkol. Každý z nás má ve svém okolí více a méně důležité osoby. Můžeme mezi ně zařadit členy užší a širší rodiny, vrstevníky; v období dospívání pak učitele, vychovatele, vedoucí různých zájmových kroužků a oddílů. V dalších letech to mohou být kolegové v zaměstnání, sousedé apod. Velmi často se stává, že v mládí navázaný vztah a jeho vliv přetrvávají dlouho do dospělosti nebo člověka provázejí po celý život.

Vztahy s dospělými jsou pro mladého člověka velmi důležitou oblastí, která ovlivňuje jeho vývoj v období adolescence. Toto období lze považovat za stěžejní z hlediska převzetí pozdějších rolí dospělého, tedy rolí rodičovských, partnerských, profesních a kamarádských (Macek, Lacinová, 2012).

4.2.1 Vztahy adolescentů s dospělými mimo rodinu

Pro adolescenta je zásadní vybudovat si „rozhodnou vzdálenost“ od rodičů, což mu usnadní přehodnotit charakter dosavadních vztahů. Toto se jeví jako základ pro utváření uspokojivých a jistých vztahů s druhými mimo rodinu. Vztahy s nepříbuznými dospělými bývají obvykle méně intenzivní, emočně méně vypjaté a časově kratší, tedy méně zajímavé pro výzkum. Z tohoto důvodu v současnosti není k dispozici mnoho empirických dat o tom, se kterými nepříbuznými dospělými adolescenti vztahy navazují. Navíc nemáme ani dostatek věrohodného materiálu vypovídajícího, jak jejich přítomnost, či absence ovlivňuje adolescenta v jeho dalším životě (Ježek, 2006). Přemýšlíme-li o výchově jako o mezigeneračním přenosu zkušeností, kdy na jedné straně vystavujeme dospívající

novým zkušenostem a na straně druhé očekáváme, že je budou přijímat a dále využívat, je naším úkolem se tímto tématem zabývat.

4.2.2 Vztahy adolescentů s dospělými v rodině

Rodina je stále nejdůležitějším faktorem při procesu začleňování adolescenta do společnosti. V rodině se postavení mladého člověka s věkem postupně mění. S postupným nabýváním statusu dospělého dochází ke změně stylu komunikace v rodině. Důležité je sebeprosazování. Mladý člověk se snaží vyjadřovat své názory tak, aby je rodiče i ostatní dospělí v rodině přijali. Získává tak pocit své vlastní autonomie (Macek, 2003).

Konečné odpoutání se od rodiny a vytvoření si vlastního náhledu je v konečné fázi adolescentního období doprovázeno vzájemnou akceptací mezi rodiči a mladým člověkem. (Macek, Lacinová, 2006).

Důležitými osobami v rodině jsou neodmyslitelně senioři. V této práci se budeme zabírat pohledem a vztahy adolescentní mládeže k seniorům. Tomuto tématu věnujeme zvláštní kapitolu.

4.3 Mládež, předsudky a stereotypy

Tošnerová uvádí, že v současné době se setkávají čtyři generace. „Generace je skupina lidí, která se narodí a dospívá ve stejné době bez ohledu na příbuzenský či jiný vztah. Vrstevníky spojují životní, dobově podmíněné zkušenosti, hodnotový rejstřík a způsob uvažování“ (Benešová, 2007). Každá generace vyrůstá v odlišných podmínkách a získává odlišné životní zkušenosti. Od těch se pak odvíjí odlišné postoje, názory, normy a hodnoty. V dřívějších dobách byly rozdíly nepatrné, neboť svět se měnil mnohem pomaleji. Mladá generace déle zůstávala v blízkosti prarodičů a uměla lépe akceptovat jejich náhled na život.

V dnešní době se ve společnosti klade stále větší důraz na hodnoty, které jsou charakteristické pro mládež a v souvislosti se starými lidmi se setkáváme s množstvím předsudků a stereotypů.

Podle Sociologického slovníku můžeme předsudek a stereotyp definovat následovně:

Stereotyp je vnímání společenské skupiny, jako by v ní byli všichni stejní a jednání s příslušníky této skupiny, jako by se nevyznačovalo žádnými jinými než skupinovými charakteristikami.

Předsudek je emocionálně silně zabarvený úsudek o druhých osobách, skupinách nebo jiných záležitostech, který je možno jen obtížně změnit na základě nových informací a zkušeností. Jde o rozumem neodůvodněné přesvědčení, které slouží jako výchozí soud praktického uvažování a jako utvářející část některých světových názorů, jež se vzpírají vyvrácení (Jandourek, 2007).

Odstraňovat stereotypy a předsudky o stáří a podporovat seniorský věk jako plnohodnotnou etapu lidského života je smyslem mnoha projektů. Jedním z nich je projekt „Šťastné stáří očima dětí“. Vyhlášovatelé projektu si dali za cíl přivést mládež k zamyšlení se nad stárnutím a prostřednictvím výtvarných prací a fotografií poznat jejich vnímání starší generace, přispět k propojení generací, které si mohou předávat jak životní elán, tak i životní zkušenosti (© 2011 IRESOFT s.r.o).

4.4 Senior jako prarodič

Jak již bylo dříve zmíněno, důležitými osobami v rodině jsou neodmyslitelně senioři.

Obecně si mládež pod pojmem „senior“ často představí svého prarodiče, což vyplývá i z výzkumu této bakalářské práce. V tomto případě je pak postavení seniora-prarodiče v očích adolescenta mnohdy velmi odlišné od pohledu na seniora, jako na anonymní osobu. Seniora jako anonymní osobu hodnotí spíše negativně, svého prarodiče má však velmi rád.

Vztah mezi adolescentem a prarodičem je však nutno hodnotit z kontinuálního hlediska. To znamená, že kvalita tohoto vztahu je ovlivněna předešlými zkušenostmi, které ji formovaly od dětského věku. Vzpomínky na prarodiče, kteří buď byli či nebyli, účastni na životě adolescenta v dětství, mohou přirozeně ovlivňovat jeho vztah k nim.

Vztah vnoučat k prarodičům se mění v závislosti na věku. Vágnerová (2007) uvádí tři fáze těchto vztahů. V první fázi bere vnouče prarodiče jako autoritu. Tato etapa je charakteristická pro předškolní nebo raný školní věk. Postoj vnoučat se mění v období

dospívání. Nastává druhá fáze, kdy ochota dospívajících akceptovat názory prarodičů a ochota trávit s nimi volný čas velmi klesá. Tento postoj obvykle prarodiče špatně snáší a vzbuzuje v nich dojem citové ztráty ze strany vnoučat. Snaží se tuto ztrátu kompenzovat finančními dary a přílišnou snahou zasahovat do života dospívajících. Poslední, tedy třetí fáze, začíná v období, kdy staří lidé s přibývajícím věkem potřebují pomoc od mladších členů rodiny. Dospívající mládež přijímá novou roli, která v nich vzbuzuje zodpovědnost za své blízké. Nejsou sice schopni zcela a samostatně pečovat o staršího člověka, ale mají určitý podíl na pomoci s jejich péčí (Vágnerová, 2007).

Obecné výsledky výzkumů naznačují, že dospívající mládež má se svými prarodiči velmi dobré vztahy a považují je za důležité osoby ve svém životě. Ačkoliv z pohledu adolescenta prarodiče bývají považováni za staromódní a mají problém orientovat se v některých oblastech mladého člověka, přesto tyto dvě generace mají vůči sobě pocit určitého závazku (Triadó et. al., 2005). Obdobně Matthews a Sprey došli při svých výzkumech k závěru, že při hodnocení osoby seniora, byly názory adolescentů ovlivněny vztahem k prarodičům v dětství.

K životní situaci seniora i prarodiče lze přistupovat různě.

Senior má v dnešní době více možností, jak své životní období pojmout. Prodlužuje se věk, zkvalitňuje se zdravotní péče, přibývají příležitosti k cestování, sportu, kulturnímu a společenskému životu. To vše lze využít, nebo naopak na život rezignovat a zůstat mimo sociální dění.

Stejně tak prarodič má více možností, jak pojmout svoji roli. Někteří prarodiče se na vnoučata těší už dlouho předtím, než jejich děti vůbec o dětech uvažují, jiní naopak nejeví o vnoučata žádný zájem. Někteří prarodiče jsou až příliš aktivní, jiní fungují jen na dálku.

Mezigenerační vztahy jsou tedy v nemalé míře ovlivněny i přístupem starých lidí k vlastnímu životnímu stylu.

5 VZTAHY ADOLESCENTŮ K SENIORŮM

5.1 Vztahy mládeže k seniorům v minulosti

Mladá generace nemá nebo má jen malou osobní zkušenost s životním stylem seniorů. Rodina se stala tzv. nukleární jednotkou obsahující soužití pouze rodičů a dětí, těm pak chybí každodenní kontakt s prarodiči, který byl v dřívějších dobách zcela běžný. Mladá generace kopírovala přístup svých rodičů k seniorům, byli přítomni jejich aktivitám, čerpali z jejich životních zkušeností. Vnímali také negativa stáří, jimiž jsou nemoci, duševní poruchy, úbytek fyzických sil, umírání. To vše přijímali jako přirozený a nevyhnutelný průběh života.

„Že staří lidé někdy zeslábnou a sejdou, možná budou potřebovat i opatrovnickou péči, patří ke všednímu dni dítěte, jestliže prarodiče bydlí v jeho blízkém okolí. Prožívá tak rytmus života, polaritu mezi zrozením a smrtí a přestává se jí bát. Protože každý člověk jednou zemře, neměl by ze svých myšlenek a pocitů vytlačovat umírání. Lépe se žije, přestává-li být smrt jakýmsi temným přízrakem, na který je lepší nemyslet. V procesu seznamování s neznámým jsou prarodiče cennými průvodci. Společně s nimi dítě zakouší plnost života, přicházení i odcházení“ (Hauserová-Schönerová, 1996, s. 10-11).

5.2 Vztahy mládeže k seniorům dnes

Dnešní dospívající mládež se s prarodiči mnohdy nevidí několik týdnů i měsíců. Nemají tak možnost udělat si obraz o tom, jak žijí staří lidé, jaké jsou jejich skutečné potřeby, jak se k nim mají chovat.

Oslabením sociálních vazeb uvnitř rodiny se vytvořila propast, která způsobila, že příslušníci mladších generací nepocítují se starými lidmi sounáležitost, zařazují je do podřadnějších kategorií, se kterými nemají nic společného. Toto stanovisko pocítují i ke svým vlastním předkům (Vágnerová, 2007).

Informace o seniorech přejímají zprostředkovaně pomocí médií jako data, která se jich ani netýkají.

Pohled na stáří mají pak částečně zkreslený. Seniorský věk je pro ně velmi vzdálená až nepředstavitelná budoucnost, což ale nezmění nic na skutečnosti, že právě oni jsou budoucími seniory.

Novým fenoménem, se kterým se setkáváme v dnešních rodinách stále častěji, je prarodičovství, které není založeno na biologické příbuznosti. V těchto případech se v prarodičovském vlivu na jedno dítě prolínají odlišné zvyklosti a zkušenosti z různých rodin, než jak je tomu u setkání dvou rodů v nově zformované mladé rodině. Tyto vztahy vyžadují ještě více tolerance a pochopení ode všech zúčastněných.

5.3 Mezigenerační soužití

Vágnerová (2000) zmiňuje, že přítomnost potomků uspokojuje u starých lidí zejména potřebu motivace a nových zážitků, touhu po citové jistotě a zázemí. Starý člověk si potvrzuje svůj vlastní význam a ve spojení se životem mladších generací může symbolicky cítit pokračování vlastního života.

„Stáří a dětství jsou životní fáze od sebe nejvíce vzdálené, a přesto mají k sobě blízko. Stáří i dětství jsou ohraničené nebytím, dítě přichází z nebytí, starý člověk do něho odchází. Dítě získává na síle a jeho schopnosti rostou, senior sílu ztrácí a jeho schopnosti klesají. Stáří je obdobím, kdy se jedinec vzpomínkami ve své mysli vrací do svého dětství, ke kořenům a konfrontuje prožitý život s hodnotami, které mu byly v dětství předávány a s představami, jež měl o životě“ (Sak, Kolesárová, 2012, str. 13).

Citové pouto mezi těmito dvěma generacemi bývá mnohdy velmi silné. Staří lidé, vzhledem k časovým možnostem a odlišné roli, kterou mají vůči vnoučatům, se snaží při jejich výchově angažovat. Naplňuje se tak jejich potřeba užitečnosti a zadostiučinění.

Tyto dvě generace mají společnou jistou závislost na střední produktivní generaci, která o nich víceméně rozhoduje. Mladý člověk potřebuje zázemí a podporu, aby dospěl, senior s přibývajícím věkem oporu, aby jeho stáří bylo spokojené a důstojné. Vzniká tak mezi touto nejstarší a nejmladší generací určité spojenectví.

Stárnutí je součástí lidského života a s výjimkou předčasné smrti se žádnému z nás nevyhne. Je třeba, abychom si tuto skutečnost uvědomili co nejdříve. Výchova v rodině,

školní aktivity a společenská diskuse pomáhají mladým lidem vcítit se do myšlení seniorů, respektovat je a utvářet si vlastní názor na život starých lidí. Pokud se problematika seniorů odsune za zdi pečovatelských domů či léčeben dlouhodobě nemocných, pak tento stav uškodí nejen samotným seniorům, ale i dnešním mladým, kteří se se změnami svého těla a ducha nebudou umět vyrovnat a budou je nutně vnímat jako něco nepřírozeného.

Adolescenti velmi rychle zaujímají krajní stanoviska a vše podrobují nekompromisní kritice. Připomeneme-li jim však, že si pod pojmem senior mají představit svou babičku či dědečka, které mají rádi, vede je to spíše k zamyšlení a shovívavosti k ostatním starším lidem. Každý, kdo má rád svého prarodiče, nepronáší tak lehce tvrdé soudy o seniorech. Nelze tedy striktně oddělovat mládí a stáří, spíše rozdělit lidi na vstřícné, tolerantní, vlídné a na ty ostatní.

Jak z předchozího vyplývá, je toto téma velmi kontroverzní. Proto jsem se rozhodla praktickou část této bakalářské práce zaměřit právě na vnímání seniorů pohledu adolescentní mládeže.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 REALIZACE VÝZKUMU

6.1 Výzkumný problém a cíl

Je nesporné, že pohled adolescenta na seniora a jeho životní styl ovlivňuje výchova v rodině, výuka ve škole, aktivity, jimiž senioři vyplňují svůj volný čas a v neposlední řadě osobní zkušenost adolescentní mládeže se starými lidmi. V praktické části je výzkum zaměřen na to, jaký pohled na seniora všechny tyto faktory vytvořily u středoškolské mládeže, jak vnímají samotnou osobu seniora, jeho životní náplň po ukončení ekonomicky aktivního života.

Výzkum bude realizován na středních školách v Přerově. Zvolila jsem výzkum kvantitativní, formou dotazníkového šetření.

Výzkumným cílem je zmapování subjektivního pohledu žáků přerovských středních škol na životní styl seniorů v ČR.

Dílčí cíle:

1. Zjistit, jak adolescentní mládež obecně hodnotí osobu seniora a jeho životní styl.
2. Zjistit, s jakými aktivitami a náplní života si adolescentní mládež spojuje životní styl seniorů.
3. Zjistit, zda je adolescentní mládež výchovou a výukou vedena k porozumění seniorům.
4. Zjistit, zda adolescentní mládež vnímá nějaký přínos ze soužití se seniory.

Výzkumné otázky:

- 1) **Jak si představuje životní roli seniora dnešní adolescent?**
- 2) **Jakými aktivitami je dle adolescentů naplněn životní styl seniorů?**
- 3) **Jsou adolescenti v rodině či ve škole vedeni k porozumění k seniorům?**
- 4) **Hodnotí adolescentní mládež soužití se seniory jako přínosné?**

6.2 Výzkumná metoda, organizace výzkumu, statistické zpracování

Výzkumná metoda

Pro tento výzkum jsem si zvolila formu kvantitativního výzkumu. Jako výzkumnou metodu jsem zvolila dotazník, jenž umožňuje získávání dat od respondentů prostřednictvím písemně kladených otázek. Metodu dotazníkového šetření jsem zvolila z důvodu rychlého získání informací od velkého množství respondentů, což zajišťuje zvýšenou věrohodnost výzkumu. Dotazník je určen žákům středních škol ve věkovém rozpětí 17-19 let, tedy nacházejících se v období pozdní adolescence. Výzkum byl realizován na Střední průmyslové škole v Přerově, Střední zdravotní škole v Přerově a Gymnáziu Jakuba Škody v Přerově. Jeho hlavním úkolem bylo zmapovat vědomosti a postoje k životnímu stylu seniorů. Dotazník je anonymní, obsahuje 27 otázek.

Organizace výzkumu

Výzkumu předcházela předvýzkum, kterým byla ověřena srozumitelnost jednotlivých položek v dotazníku. Bylo rozdáno 20 dotazníků. Návratnost dotazníků byla 100%. Na základě zjištěných dat, byly nesrozumitelné položky přeformulovány.

Samotný sběr dat probíhal v měsíci březnu 2015.

Výzkumu předcházela písemná žádost o souhlas s jeho provedením, která byla adresována ředitelům škol /Příloha PI/ a obsahovala i vzorový dotazník /Příloha PIII/.

Dotazníky byly předány ředitelům škol, kteří je respondentům předložili prostřednictvím učitelů předmětu Základy společenských věd a předmětů příbuzných.

Před začátkem vlastního dotazníkového šetření, byli žáci prostřednictvím učitelů obeznámeni s cílem a účelem výzkumu. Byli informováni o anonymitě dotazníkového šetření a možnosti seznámit se s jeho výsledky.

Byly jim dány instrukce k vyplnění dotazníku /Příloha PII/.

Statistické zpracování

Návratnost dotazníků byla velmi vysoká, neboť dotazníkové šetření probíhalo v rámci vyučování. Bylo rozdáno 350 dotazníků /Příloha PIII/. Vyplněné dotazníky byly

zpracovány čárkovací metodou a ze získaných dat vytvořeny tabulky a grafy za pomoci programu Excel. Vyplněno a následně zpracováno bylo celkem 315 dotazníků.

Strukturovaný dotazník obsahoval 27 otázek. Otázky obsahovaly vždy alespoň jednu neutrální odpověď, aby respondent neměl pocit, že je nabádán ke konkrétní odpovědi a ze stejného důvodu bylo u některých dotazníkových položek možné zvolit více odpovědí nebo doplnit vlastní názor bez výběru nabízené varianty. Při zpracování získaných dat jsem nejprve vyhodnotila jednotlivé odpovědi všech vyplněných dotazníků. Následně jsem jednotlivé položky dotazníku rozdělila a seřadila do 4 bloků podle výzkumných otázek a dílčích cílů, na který byl výzkum zaměřen. V dotazníku nebyly položky záměrně uspořádány do bloků podle dílčích cílů, aby v průběhu vyplňování dotazníku respondenty nenaváděly a mohlo dojít k ověření některých odpovědí. Poté jsem získané údaje zpracovala a zaznamenala do přehledných tabulek, na jejichž základě jsem vypracovala grafy. Tyto jsou seřazeny tak, aby skupina grafů, zaměřená k dílčímu cíli výzkumu, odpovíděla na výzkumnou otázku, kterou jsme si položili.

6.3 Vyhodnocení výzkumných otázek a dotazníkových položek

6.3.1 Výzkumná otázka č. 1

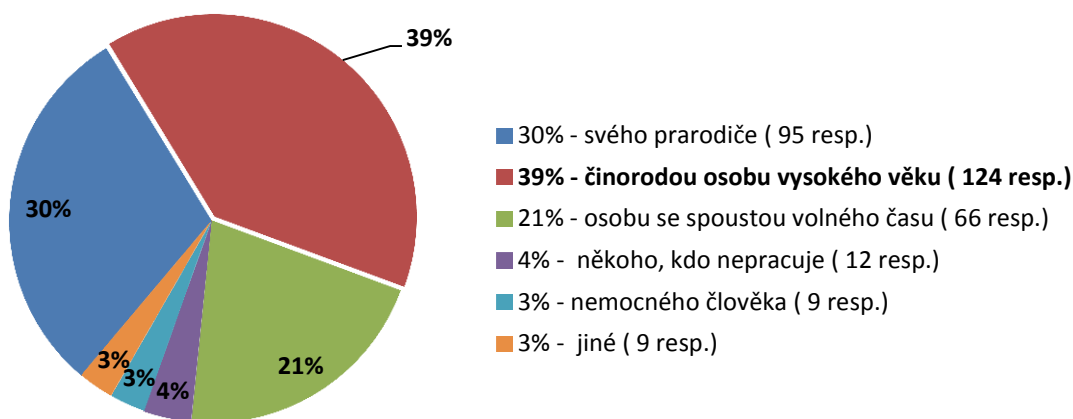
Jak si představuje životní roli seniora dnešní adolescent?

- Dotazníková položka č. 1

Když se řekne "senior" představím si:

Z celkového počtu respondentů si pod pojmem senior představí 39% *čínorodou osobu vysokého věku* a 30% *svého prarodiče* a pouze 3% *nemocného člověka*. V části otázky jiná možnost /doplňte/, uvedli 3% respondentů odpovědi: *postaršího člověka; člověka opuštěného, s horším zdravím; osobu, která se honí za slevami*. Z uvedeného vyplývá pozitivní závěr, že osoba seniora je vnímána adolescenty jako čínorodý prarodič a jen v malém procentu jako osoba nemocná či jinak negativně vnímaná.

Graf 1. Když se řekne "senior" představím si

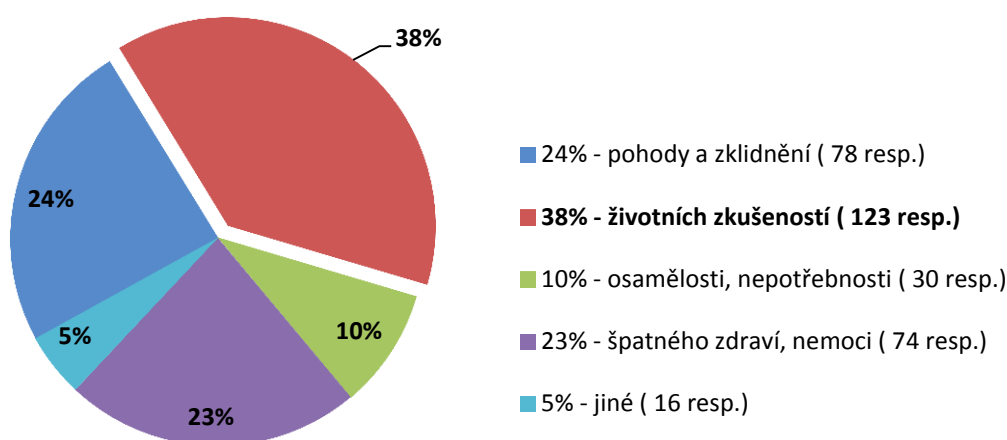
- Dotazníková položka č. 2

Stáří je pro mne synonymem:

Nejvíce respondentů - 38% uvádí, že pod pojmem stáří si představí pozitivní pohled - *životní zkušenosti*. Zajímavé se jevíly odpovědi v části otázky jiné/doplňte/, kde měli

respondenti možnost vyjádřit vlastní představu o stáří, aniž by využili možnosti vybrat z nabízených odpovědí. Tuto variantu zvolilo 5% respondentů, kteří uváděli např. stáří je synonymem *nechtěného klidu; zklamání; opuštění; nepotřebnosti a hlavně závislosti na někom; smrti; člověka zkušeného, ale unaveného*, což z velké míry vyjadřuje negativní pohled. Naopak respondenti, kteří zvolili jednu z nabízených možností, volili převážně odpovědi pozitivní.

Graf 2. Stáří je pro mne synonymem

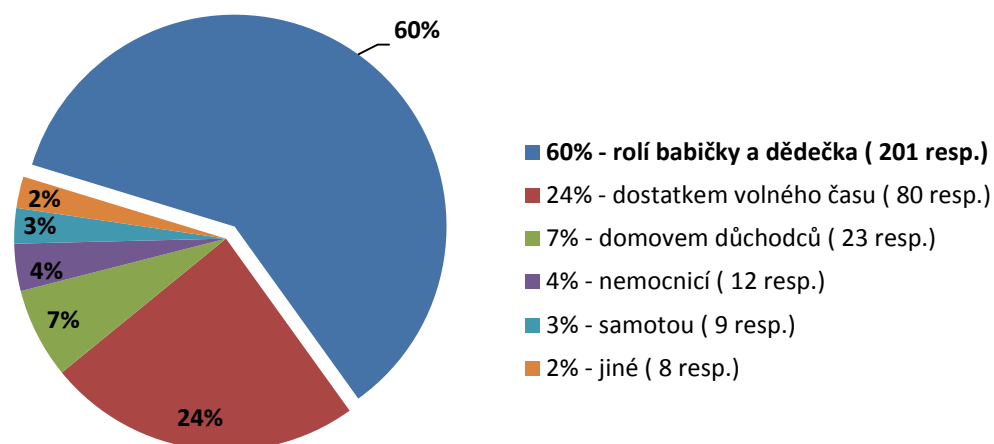

- Dotazníková položka č. 3

Životní styl seniorů spojují především s:

Nejčastější odpověď 60 % – životní styl seniorů spojují především *s rolí babičky a dědečka*, koresponduje s odpověďmi u položky č. 1, kdy si adolescenti v 30% představují pod pojmem „senior“ *svého prarodiče*. Z toho zjištění vyplývá, že osoba seniora je nevíce u adolescentů spojována s osobou prarodiče.

Graf 3. Životní styl seniorů spojují především s

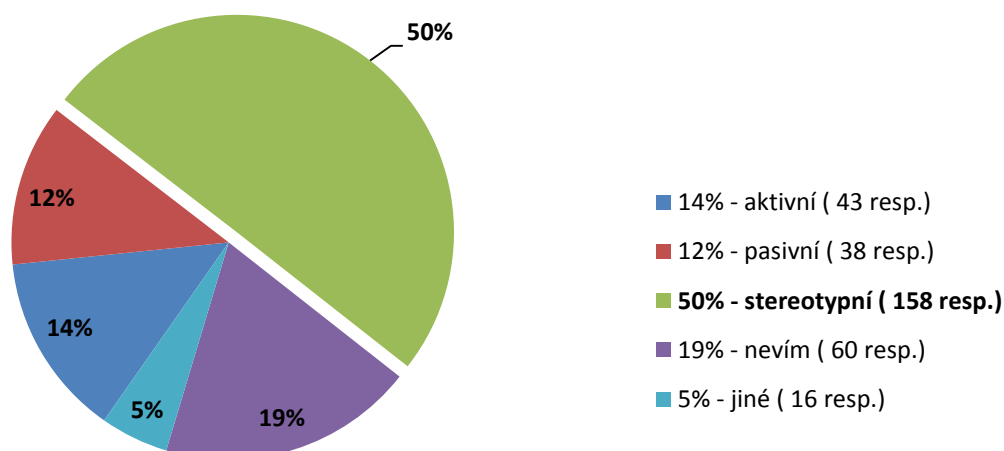

- Dotazníková položka č. 4

Životní styl seniorů je podle Vás:

Respondenti nejčastěji volili odpověď – *stereotypní*“, a to v 50 %. Zajímavé je však srovnání s položkou č. 1 dotazníku, kde nejčastější odpovědí bylo, že *senior je čínorodá osoba vysokého věku*. Zdálo by se, že se tyto dvě odpovědi navzájem zcela vylučují. Dle mého názoru se však lze na věc podívat z jiného úhlu, kdy senior může být svým chováním a jednáním čínorodý, avšak své aktivity může neustále opakovat a jen zcela výjimečně obměňovat a tím vzbuzovat dojem, že žije stereotypně.

Graf 4. Životní styl seniorů je podle Vás

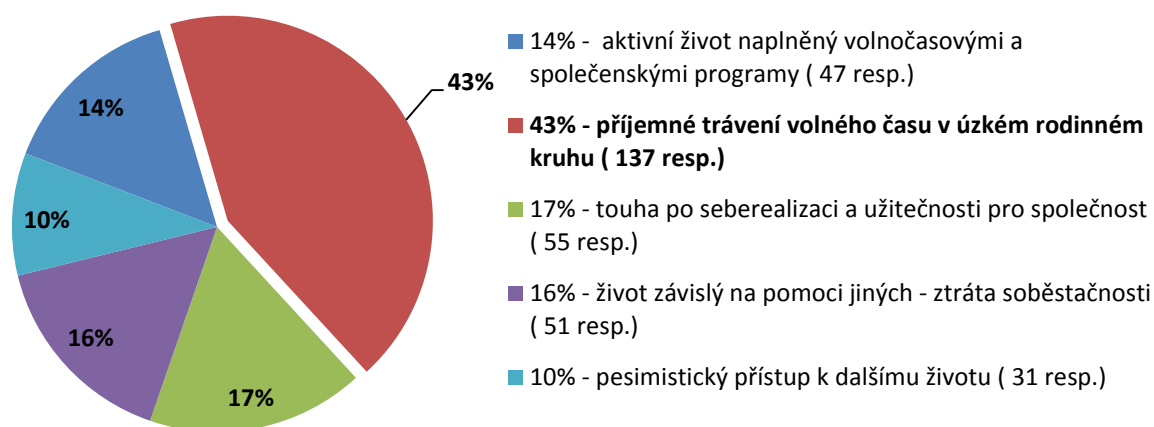

- Dotazníková položka č. 5

Který výrok podle Vás nejlépe vystihuje životní styl seniorů:

Nejčastěji zvolený výrok, který vystihuje životní styl seniorů, zvolený 43% respondentů - *příjemné trávení volného času v rodinném kruhu*, opět ukazuje a potvrzuje předcházející výsledky získané z dotazníku, že senior je pro adolescenta především prarodič a jeho životní styl spojuje s rodinou a trávením času v její bezprostřední blízkosti. Ve velmi malém rozpětí 14%-15% pak spojuje život seniorů s volnočasovými aktivitami, touhou po seberealizaci, ale i se ztrátou soběstačnosti a pesimismem k dalšímu životu.

Graf 5. Který výrok podle Vás nejlépe vystihuje životní styl seniorů

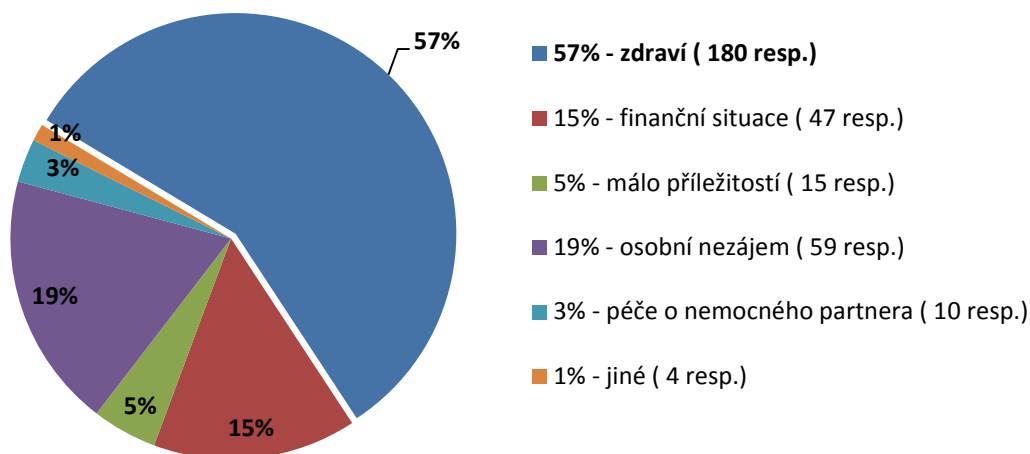

- Dotazníková položka č. 11

Seniorům dle mého názoru nejvíce brání v aktivním životním stylu:

Na dotaz, co brání seniorům nejvíce v jejich aktivním životním stylu, odpovědělo 57% respondentů - *zdraví*. Tato odpověď vychází z faktu, že stáří a seniorský věk je obecně spojován se špatným psychickým a fyzickým zdravím, tedy celkovým opotřebením organismu. Dalšími nejčastěji volenými odpověďmi jsou *finanční situace a osobní nezájem*. Mladá generace má tedy informace o tom, že s ukončením ekonomicky aktivního života, přicházejí mnohdy u seniorů finanční potíže a dále rezignace na jakékoliv aktivity.

Graf 11. Seniorům dle mého názoru nejvíce brání v aktivním životním stylu

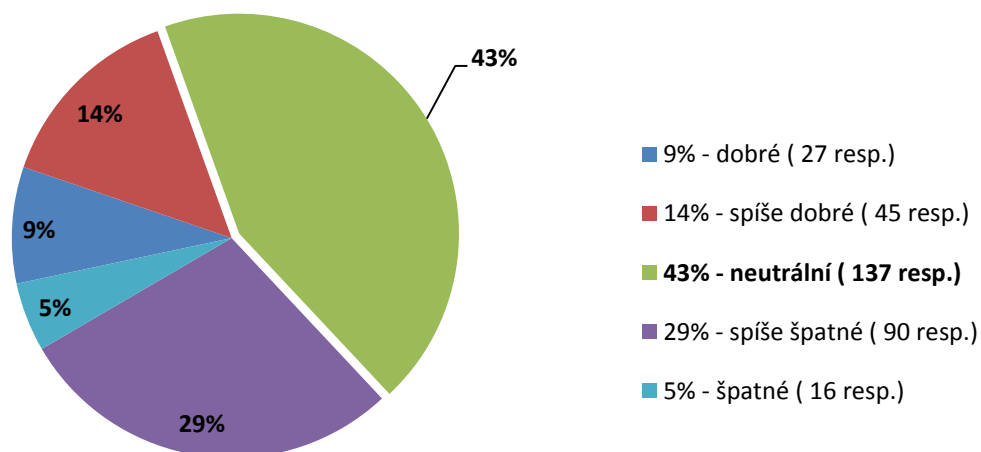

- Dotazníková položka č. 26

Vztahy mezi seniory a mladou generací jsou dle mého názoru:

Pohled adolescentů na úroveň vztahů mezi nimi a seniory se nejeví příliš optimisticky. Téměř polovina (43%) respondentů hodnotila sice tyto vztahy jako „*neutrální*“, ale dalších 29% jako „*spíše špatné*“ a jen 9% respondentů zvolilo odpověď „*dobré*“. Při hlubším zamyšlení nad pojmem „*neutrální*“ ve smyslu vztahů, můžeme toto považovat za „*lhostejné* či *bez zájmu*“. Toto zjištění pak nevyznívá moc pozitivně.

Graf 26. Vztahy mezi seniory a mladou generací jsou dle mého názoru

Vyhodnocení výzkumné otázky č. 1:

Jak si představuje životní roli seniora dnešní adolescent, bylo jedním z cílů výzkumu. Pokusíme se shrnout zásadní informace, jež byly zjištěny.

Z pohledu adolescentní mládeže, která se účastnila výzkumu, je senior čínorodá osoba vysokého věku, která má množství životních zkušeností. Jeho život a životní styl je spojen především s rolí prarodiče a v souladu s tím nejvíce času tráví v rodinném kruhu. V aktivním životě mu nejvíce brání špatné zdraví. Co se týká životního stylu seniorů, tento adolescentní mládež hodnotí jako stereotypní. Při dotazu na vztahy mezi mladou a starou generací, bylo zjištěno, že adolescentní mládež tyto vztahy vnímá pouze jako neutrální. K ideálnímu vnímání seniorů adolescentní mládeži je tak současný stav příliš vzdálen.

6.3.2 Výzkumná otázka č. 2

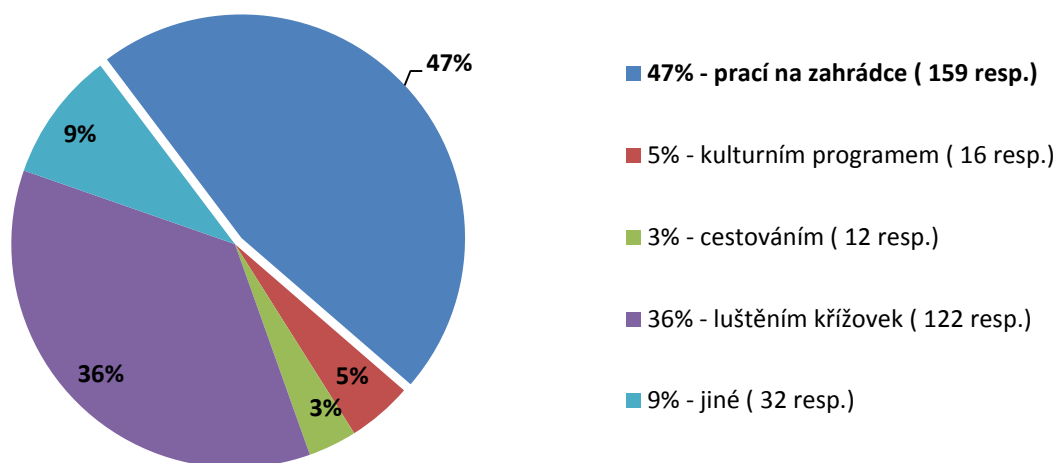
Jakými aktivitami je dle adolescentní mládeže naplněn životní styl seniorů?

- Dotazníková položka č. 6

Senioři svůj volný čas vyplňují nejvíce:

Výsledky této dotazníkové položky vypovídají o tom, že ve společnosti všeobecně, a tedy i u mládeže, je život v důchodu spojován *s prací na zahrádce* – 47% resp. Tento stereotyp přetrvává ve společnosti velmi dlouho, stejně jako obraz důchodce, který *luští křížovky* – 36% resp. Zajímavé byly odpovědi, v části otázky jiné /doplňte/, kde mohli respondenti bez „nápovědy“ sdělit vlastní názor. Zde se objevovaly názory: *nakupování ve slevách, kritizováním, vyhledáváním problémů, užiteční za každou cenu, otravování*, což ukazuje negativní náhled na seniory, ovšem jen u malého procenta respondentů – 9%. V této části otázky byl uveden i názor, že *senioři nemají žádný volný čas*.

Graf 6. Senioři svůj volný čas vyplňují nejvíce

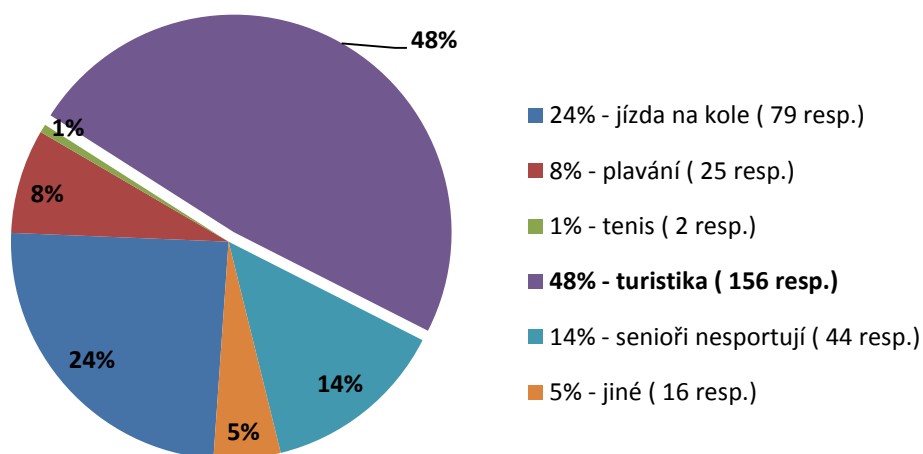

- Dotazníková položka č. 7

Nejčastější sportovní aktivita, kterou senioři provozují je:

Při dotazování na sportovní aktivity seniorů by se dalo předpokládat, že velké procento respondentů odpoví, že *senioři nesportují*. Tuto variantu odpovědi však zvolilo pouze 14% respondentů. Nejvíce adolescentů spojila sportovní aktivity seniorů s *turistikou* – 48%. Opětovně při možnosti zvolit volné vyjádření názoru v části otázky jiné /doplňte/, vyznívaly názory spíše negativně, např. *boj mezi regály, nakupování při slevách, postávání u okna a volání Policie ČR*. Ovšem počet respondentů s takto negativními postoji byl velmi malý - 5%.

Graf 7. Nejčastější sportovní aktivita, kterou senioři provozují je

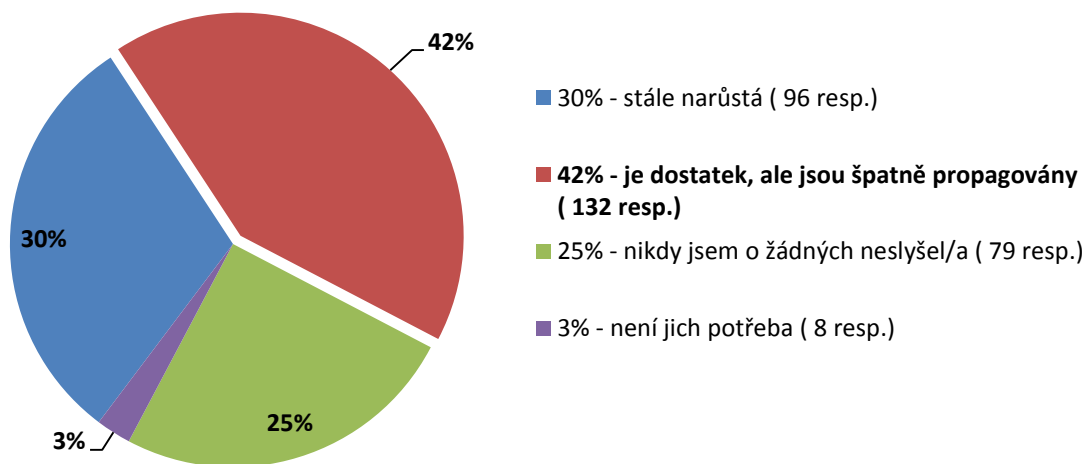

- Dotazníková položka č. 8

Dle mého názoru /společenských, sportovních/ aktivit pořádaných pro seniory:

Povědomost o existenci aktivit pořádaných pro seniory je dle výsledků šetření mezi mládeží poměrně dobrá. 42% respondentů odpovědělo, že těchto *aktivit je dostatek, jen špatně propagovány*, podle 30% resp. těchto *aktivit narůstá*. Toto zjištění ukazuje, že informace o aktivitách pořádaných pro seniory se k adolescentům dostávají i přes jejich většinový názor, že jsou *špatně propagovány*. Čtvrtina respondentů, což není zanedbatelné množství, však *o aktivitách pro seniory nikdy neslyšela*.

Graf 8. Dle mého názoru /společenských, sportovních/ aktivit pořádaných pro seniory

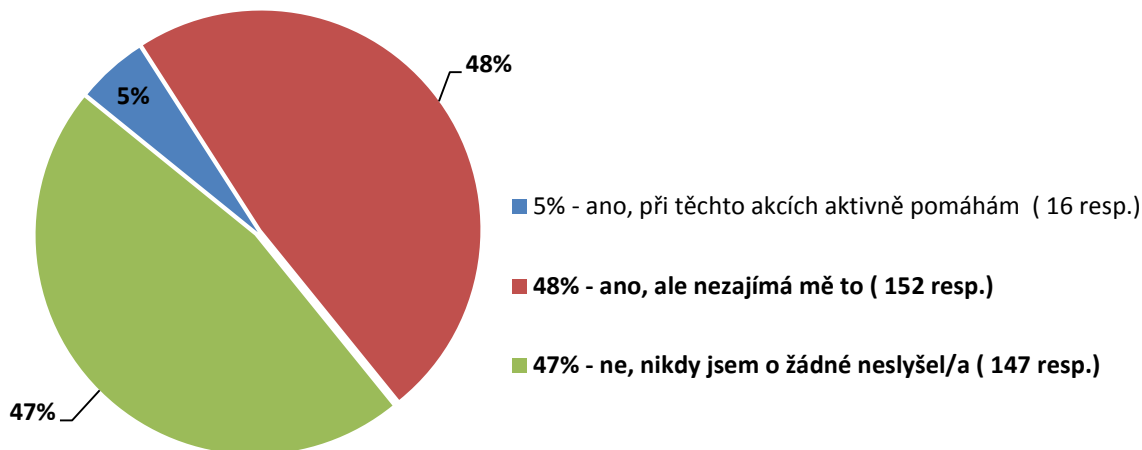

- Dotazníková položka č. 9

Znám organizaci ve svém okolí, která se zabývá pořádáním akcí pro seniory:

Dle předchozí dotazníkové položky (č. 8) v souhrnu 72% respondentů o aktivitách pro seniory slyšelo. U dotazníkové položky č. 9 se 48 % respondentů vyjádřilo, že *zná organizaci v okolí, která se aktivitami pro seniory zabývá* a 5% respondentů *aktivně při těchto akcích pomáhá*. Žádný z respondentů však u této položky nedoplnil konkrétní název organizace.

Graf 9. Znáám organizaci ve svém okolí, která se zabývá pořádáním akcí pro seniory

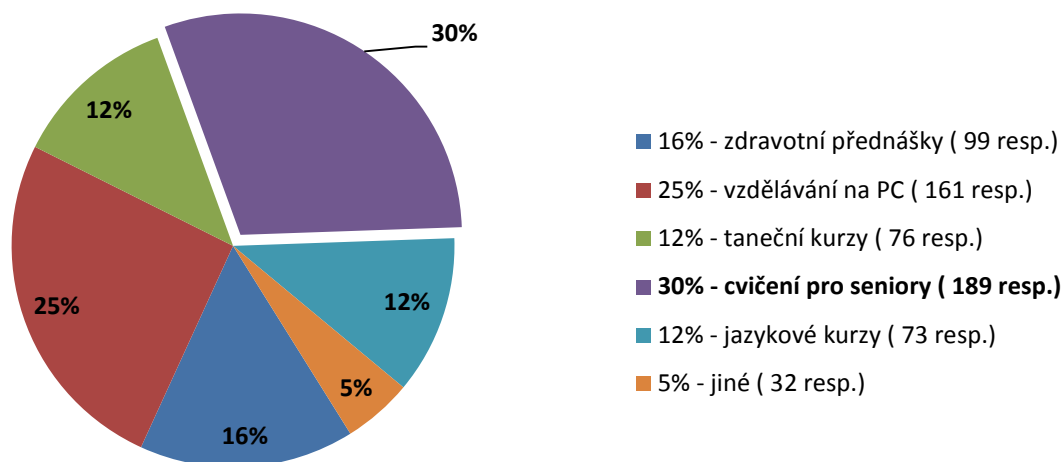

- Dotazníková položka č. 10

Vím o tom, že se pro seniory pořádají:

Na dotazníkovou položku č. 10, týkající se aktivit pořádaných pro seniory, mohli respondenti zvolit více odpovědí. Součet zvolených odpovědí tedy neodpovídá počtu respondentů, kteří dotazník vyplnili. Z uvedené dotazníkové položky vyplývá, že mládež má přehled o aktivitách, které senioři provozují. Nejčastější zvolenou odpovědí bylo (30% resp.) *cvičení pro seniory* a dále *vzdělávání se na PC* (20% resp.). V možnosti jiné /doplňte/, se pouze 5 respondentů vyjádřilo, že *neví o žádných aktivitách pořádaných pro seniory*. V této části položky se dále objevily možnosti: *cestovatelské přednášky; předváděcí akce; náboženské poutě; akce s posezením a hudbou, večírky; výlety* a další. Uvedení jiných, než nabízených odpovědí vypovídá o tom, že alespoň malé procento oslovených adolescentů má informace o dalších aktivitách seniorů, které při dotazu umí prezentovat.

Graf 10. Vím o tom, že se pro seniory pořádají

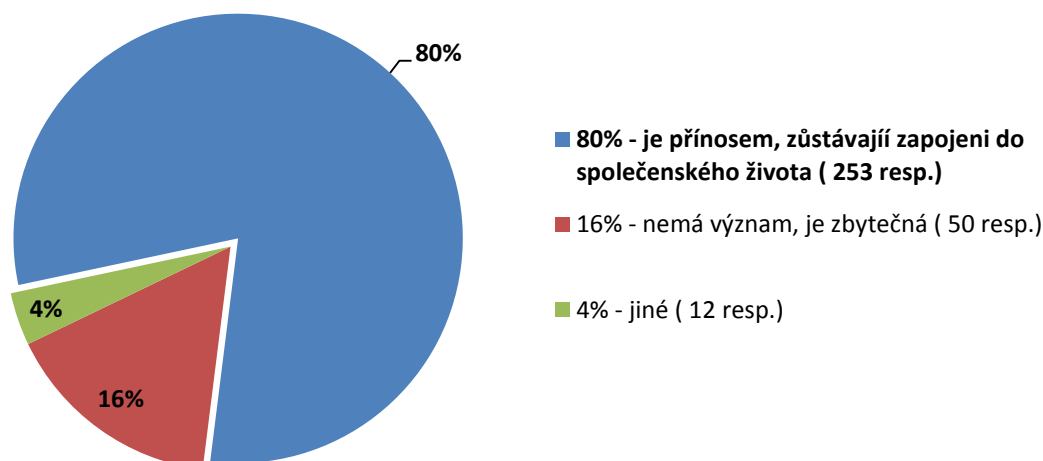

- Dotazníková položka č. 13

Dle mého názoru jakákoliv forma vzdělávání pro seniory:

Velké procento respondentů (80%) má za to, že vzdělávání seniorů je pro seniory přínosem a ponechává je zapojené do společenského života. V možnosti jiné /doplňte/ se objevily názory: *vzdělávání seniorů není pro společnost ničím přínosné; náročné, ale přínosné pro myšlení; cvičí mozkové buňky*. Z uvedeného můžeme usoudit, že dle adolescentů je pro seniory vhodné, aby se vzdělávali a tím zůstávali v kontaktu se společenským životem a dle některých pomáhá studium udržovat seniory v dobré psychické kondici. Jen 16% respondentů považuje vzdělávání seniorů za zbytečné.

Graf 13. Dle mého názoru jakákoliv forma vzdělávání pro seniory

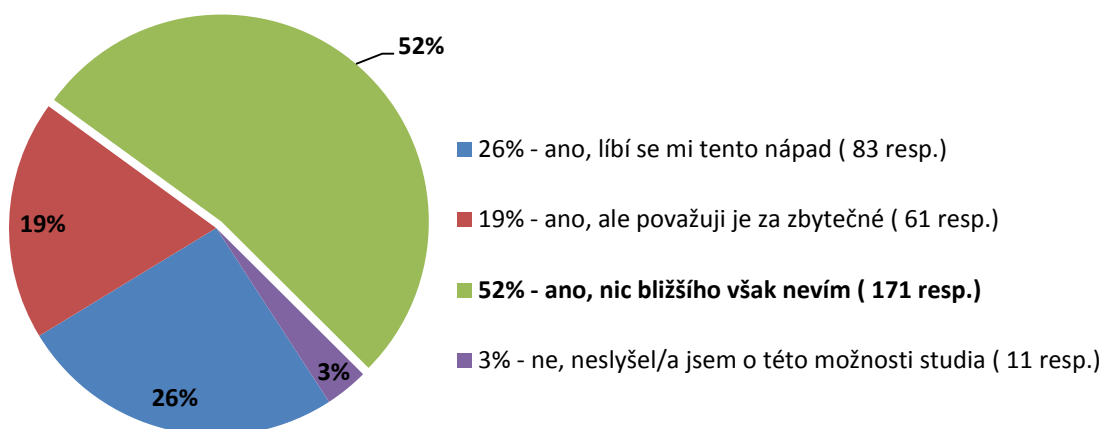

- Dotazníková položka č. 14

Slyšel/a jsem o Univerzitě třetího věku:

Se studiem seniorů je spojena dotazníková položka č. 14, která je souvztažná k položce č. 13. Respondenti se měli vyjádřit, zda mají znalosti a informace o Univerzitě třetího věku. Nadpoloviční většina (52%) respondentů tuto formu studia *zná, neví však nic bližšího*. Dále pak 19% respondentů uvedlo, že o takové možnosti studia *ví, jeví se jim však jako zbytečné*. Tento výsledek koresponduje s 16% respondentů odpovídajících na dotazníkovou položku č. 13, že *vzdělávání seniorů je zbytečné*.

Graf 14. Slyšel/a jsem o Univerzitě třetího věku

Vyhodnocení výzkumné otázky č. 2:

Jak již bylo zmíněno, z pohledu adolescenta je senior čínorodý člověk vysokého věku. Z výsledků bližšího zkoumání, s jakými aktivitami spojuje mládež životní styl seniorů, vyplývá závěr, že svůj volný čas dle respondentů nejvíce tráví při *práci na zahrádce* a z pohybových aktivit nejčastěji provozují *turistiku*. Dle názoru dotazovaných, aktivit pořádaných pro seniory stále *přibývá*, ale jsou *špatně propagovány*. Bohužel žádný z respondentů nevedl název organizace, která tyto aktivity pořádá. Z pohledu respondentů je pro seniory přínosné, aby se dále vzdělávali a zůstali tak zapojeni do společenského života. Znají též pojem Univerzita třetího věku, ale bližší informace o této instituci a její organizaci nemají.

6.3.3 Výzkumná otázka č. 3

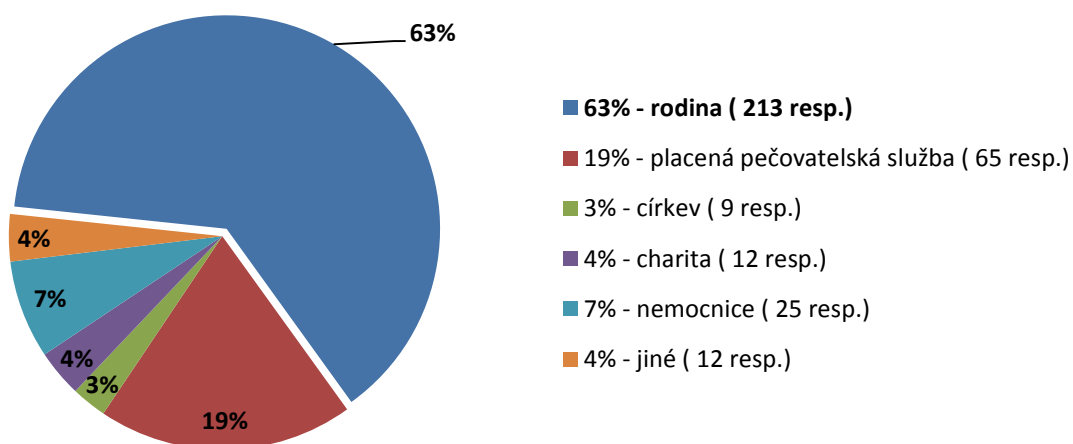
Jsou adolescenti v rodině či ve škole vedeni k porozumění seniorům?

- Dotazníková položka č. 15

Péči o seniory odkázané na pomoc druhých by měla zajišťovat především:

Nadpoloviční většina respondentů (63%), zvolila odpověď a) *péči o seniory odkázané na pomoc druhých, by měla zajišťovat rodina*. Tento fakt, vypovídá o tom, že většina adolescentů je výchovou a příkladem vedena k porozumění a pozitivnímu přístupu ke starým lidem a v případě nutnosti k péči o ně a nemá tendenci přenést odpovědnost na stát či jinou instituci. 19% respondentů volila odpověď b) – *placená pečovatelská služba*, což vyznívá také pozitivně, když rodinní příslušníci často nemohou z důvodu zaměstnání nebo vzdálenosti tuto péči osobně zajistit. Jen 4% respondentů využila možnosti odpovědi jiné /doplňte/ a z toho pouze 3 adolescenti uvedli, že by péči o seniory měl zajistit *stát*.

Graf 15. Péči o seniory odkázané na pomoc druhých by měla zajišťovat především

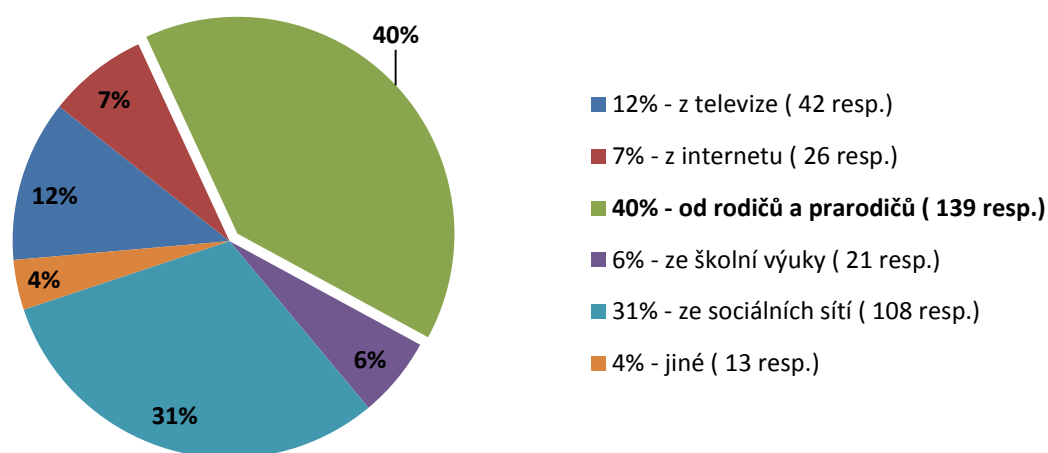
- Dotazníková položka č. 16

Informace o seniorech získávám především:

Nejčastěji zvolená odpověď na zdroj získávání informací o seniorech byla: *od rodičů a prarodičů* (40%). Volba této odpovědi vypovídá o tom, že adolescentní mládež

je v kontaktu se svými prarodiči-seniory, od kterých získávají informace o jejich způsobu života a životních potřebách. Informace získané přímo od seniorů jsou pro adolescentní mládež nezkráslené, důvěryhodné, spojené s osobní zkušeností. 31% respondentů uvedlo, že informace o seniorech získává ze sociálních sítí, což potvrzuje všeobecné povědomí o tom, že sociální sítě jsou pro mládež nejen možností sociálního kontaktu, ale i zdrojem informací, což ne vždy pozitivně ovlivňuje jejich životní postoje. Informace získané ze školní výuky uvedlo jen 6% respondentů. Tento fakt nabízí otázku, zda by školní výuka neměla obsahovat více informací o životě a životním stylu seniorů, když tímto způsobem lze vést velké množství žáků k porozumění a solidaritě se seniory.

Graf 16. Informace o seniorech získávám především

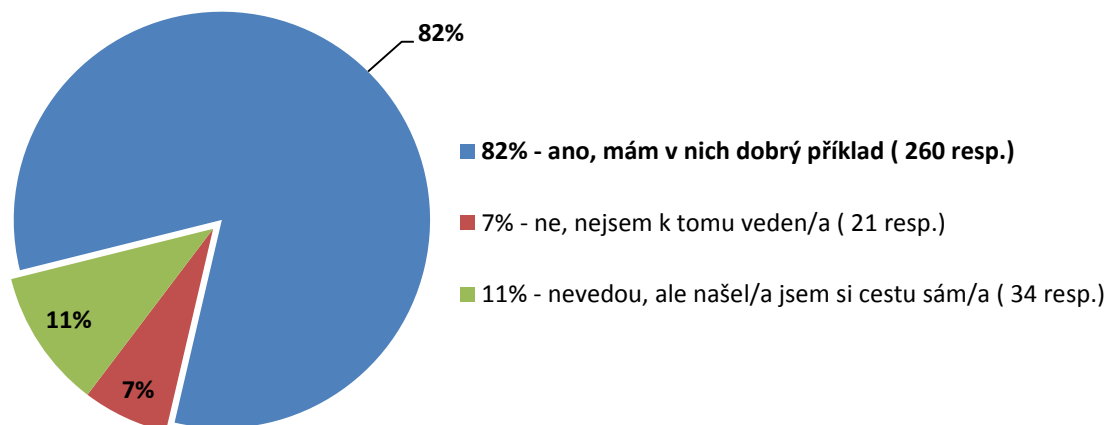

- Dotazníková položka č. 18

Rodiče mě vedou k úctě ke stáří:

Z odpovědí je patrná potěšující informace o stavu mezigeneračních vztahů ve společnosti. Možnost „ano, mám v nich dobrý příklad“ zvolilo 93% respondentů. Adolescentní mládež vidí úctu a mezigenerační soužití jako přirozenou součást života (93%). Vyskytlo se pouhých 7 % negativních odpovědí. Výsledky této položky jsou ale možná až příliš optimistickým vyjádřením všeobecně známých skutečností.

Graf 18. Rodiče mě vedou k úctě ke stáří

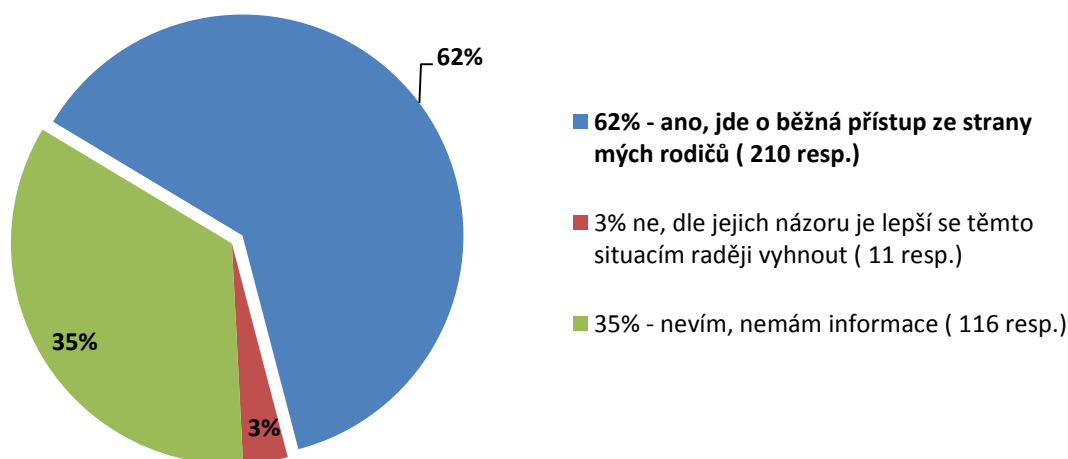

- Dotazníková položka č. 19

Moji rodiče pomáhají seniorům v tíživých situacích:

Pomoc seniorům je vnímána jako *samozřejmost* u 62% dotázaných. Odpověď zhruba třetiny respondentů, kde odpovídají, že *neví, neboť nemají informace o tíživých situacích seniorů*, se dá interpretovat např. tak, že mnohdy rodiče své děti záměrně neinformují o problémech stáří, aby nevytvářeli, apriori averzi k přestárlým spoluobčanům. I díky této odpovědi je zřejmá slabá informovanost adolescentů a absence možného vlivu školního vzdělávání v této oblasti.

Graf 19. Moji rodiče pomáhají seniorům v tíživých situacích

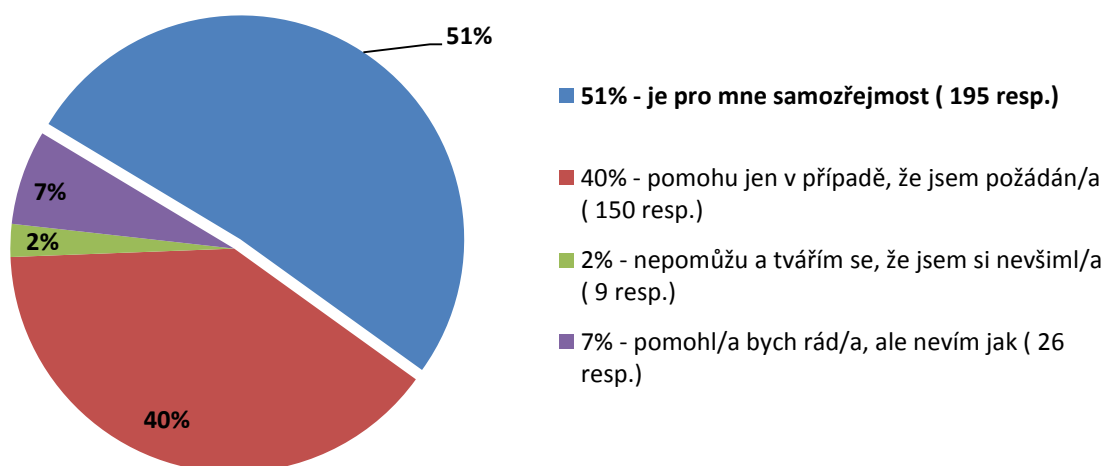

- Dotazníková položka č. 20

Pomoc starým lidem:

Z této položky vyplývá zcela zřetelná ochota *pomáhat starým lidem* ať už bezděčně (51% resp.) nebo z příčinných podnětů (40% resp.). Ochotu *pomáhat až na podnět či požádání* je možné přisuzovat běžným změnám ve vývoji standardů jednání a spolupráce v moderní společnosti. To, co se dříve považovalo za „samozřejmost“, dnešní dospívající generace mnohdy ochotně vykoná „na požádání“.

Graf 20. Pomoc starým lidem

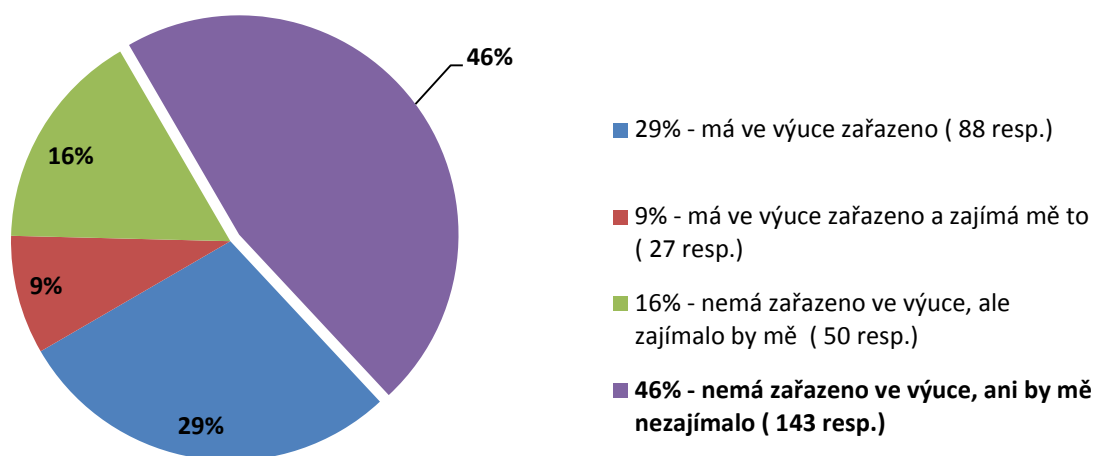

- Dotazníková položka č. 24

Škola, kterou navštěvuji, téma o seniorech:

Z této dotazníkové položky plyne, že zařazení výuky témat gerontologie je na školách opomíjeno a tak „vítězná“ (46%) odpověď *nemá zařazeno ve výuce a ani by mě nezajímalo*, je přímo alarmující. Z druhé strany je však pravdou, že 38% respondentů má povědomí o zařazení gerontologie do výuky a přímo zájem o tohle téma uvádí čtvrtina respondentů.

Graf 24. Škola, kterou navštěvují, téma o seniorech

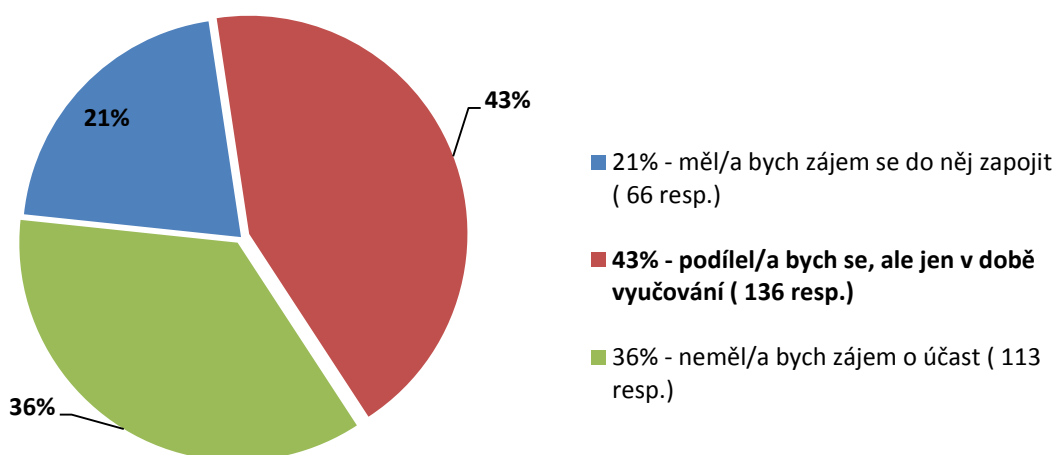

- Dotazníková položka č. 25

Kdyby měla škola projekt na volnočasové aktivity realizované společně se seniory:

V nejčastější odpovědi na tuto položku (43%) se odráží postoj dnešní mládeže (ale i celé produktivní společnosti) k pomoci, spolupráci a zájmu o druhé, z pohledu motivace a návratnosti vlastní investice. Mladí lidé jsou ochotni účastnit se na volnočasových aktivitách společně se seniory, ale z velké většiny jen v rámci vyučování, což svědčí o neochotě „obětovat“ svůj volný čas.

Graf 25. Kdyby měla škola projekt na volnočasové aktivity realizované společně se seniory

Vyhodnocení dotazníkové položky č. 3

Otázka vedení mládeže výukou či výchovou k porozumění seniorům se mi jeví jako velmi zásadní pro celou společnost, proto jsem ji zařadila do svého výzkumu. Ze zjištěného vyplývá, že nejvíce informací o seniorech získávají adolescenti od samotných prarodičů, z čehož je zřejmé, že jsou s nimi v blízkém kontaktu. Tento kontakt pak očividně ovlivňuje názor na péči o nemohoucí seniory, kterou by dle respondentů měla zabezpečovat rodina. Dotazovaní také nejčastěji uváděli, že jsou v rodině vedení k úctě ke stáří a rodiče jim jsou dobrým příkladem. Jsou ochotni starým lidem pomáhat, ovšem z velké většiny jen na požádání ze strany seniora. Naproti tomu negativně vyznívá zařazení tématu o životním stylu seniorů do školní výuky. Z výzkumu vyplývá, že téma gerontologie je ve školách opomíjeno. Při dotazu na pomoc seniorům v rámci školního projektu by žáci byli ochotni pomoci, ovšem převážně jen za cenu nějaké výhody, např. místo výuky.

6.3.4 Výzkumná otázka č. 4

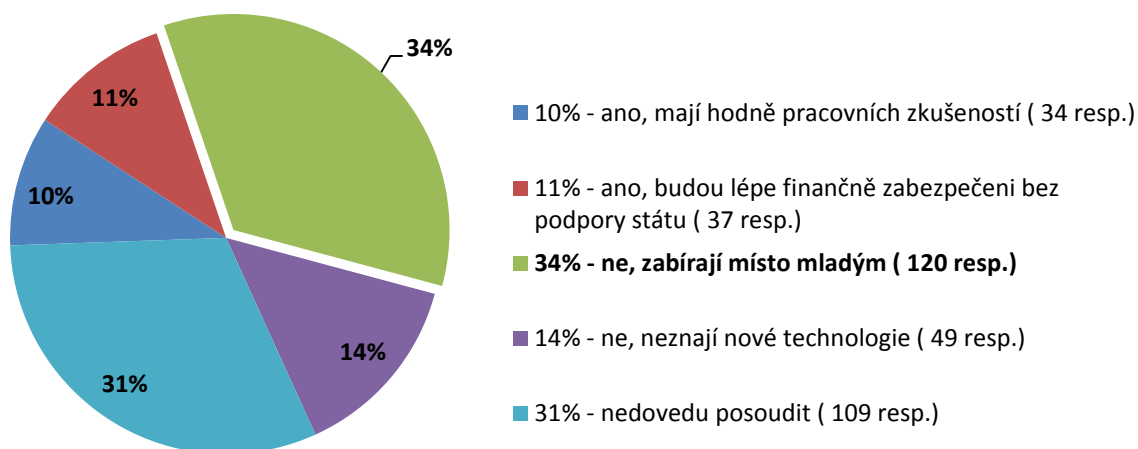
Má soužití se seniory pro adolescentní mládež nějaký přínos?

- Dotazníková položka č. 12

Dle mého názoru je správné, aby senioři chodili do práce:

Zde nejvíce převažoval názor (34%), že by *senioři neměli pracovat, protože zabírají místo mladým*. Otázka nezaměstnanosti je velmi aktuální a často spojována s „pracujícími důchodci“, což u mládeže vyvolává negativní reakce vůči seniorům, kteří pracují. Dalším nejčastějším názorem – 31% bylo – *nedovedu posoudit*. Respondenti, kteří zvolili tuto odpověď, zřejmě nemají dostatek informací o této problematice, nebo je vůbec nezajímá. Ačkoli v této položce nebyla možnost volného výběru, někteří respondenti připsali možnost f/ a uvedli: *podle toho, jak jim dovolí fyzická a psychická kondice; mají právo na odpočinek*.

Graf 12. Dle mého názoru je správné, aby senioři chodili do práce

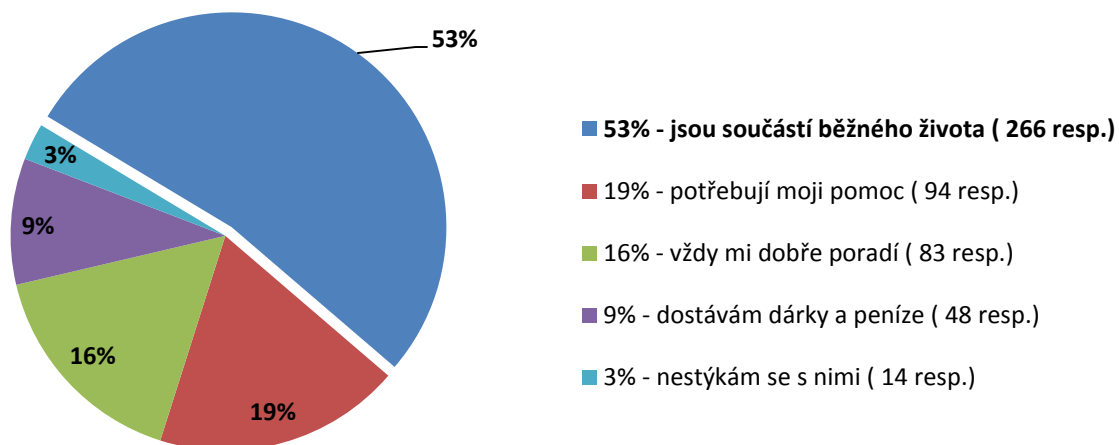

- Dotazníková položka č. 17

Se seniory se stýkám protože:

Na tuto dotazníkovou položku 53% respondentů odpovědělo, že se stýká se seniory, protože *jsou součástí běžného života*. Nadpoloviční většina adolescentní mládeže tedy vnímá soužití se seniory jako všední součást společenského a rodinného života. Nemalá část respondentů (19%) se dle dotazníku stýká se seniory, protože *potřebují jejich pomoc*. Je tedy očividné, že si adolescentní mládež uvědomuje, že starým lidem je třeba pomáhat. Překvapivým zjištěním pro mě byl fakt, že se mládež nezdá stýkat se seniory s vidinou *získání dobré rady*. Jen malé procento (9 %) respondentů seniory navštěvuje z *důvodu peněžního daru* a 3% se *nestýká se seniory vůbec*.

Graf 17. Se seniory se stýkám protože

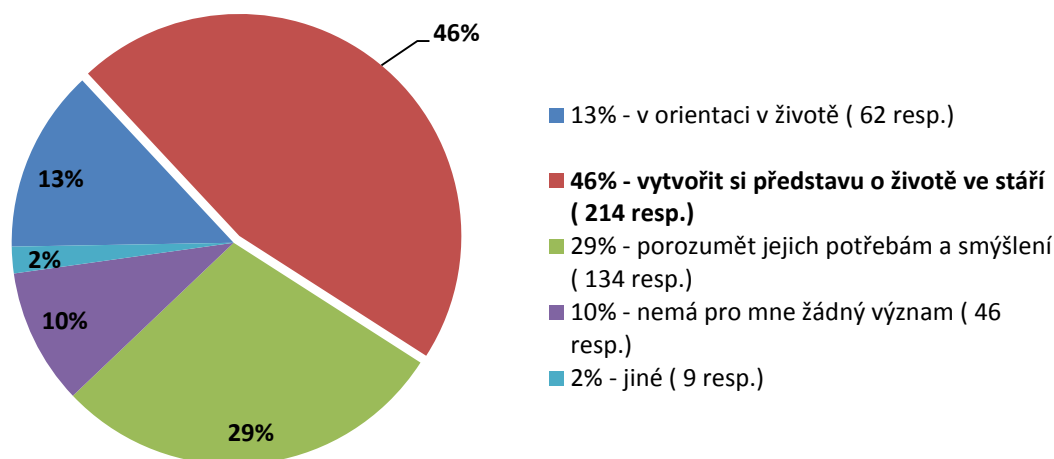

- Dotazníková položka č. 21

Kontakt se seniory mi pomáhá:

Kontakt seniorů a adolescentů má podle tohoto zjištění zřetelný význam vytvoření si představy o životě ve stáří (46% resp.) a porozumění potřebám a smýšlení seniorů (29%). Běžná setkání se seniory mají tak zřejmě výrazný význam pro chápání jejich životního stylu ze strany mladých, když je všeobecně známo, že osobní zkušenost má největší hodnotu pro utváření názoru či pohledu.

Graf 21. Kontakt se seniory mi pomáhá

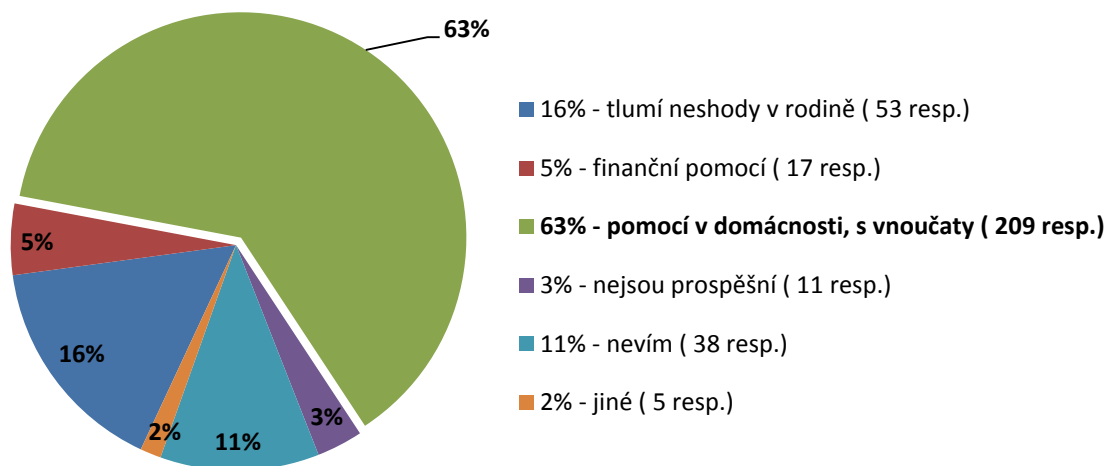

- Dotazníková položka č. 22

Senioři jsou nejvíce prospěšní:

Nejčastěji volená odpověď v této položce (63%) dokladuje, že adolescentní mládež vnímá největší přínos seniorů v rámci rodiny při péči o domácnost či vnoučata. Zajímavým se jeví zvolení odpovědi (16%) *tlumí neshody v rodině*. Z této položky vyplývá, že z pohledu adolescentní mládeže mají senioři největší aktivum v rámci rodiny a rodinných vztahů.

Graf 22. Senioři jsou nejvíce prospěšní

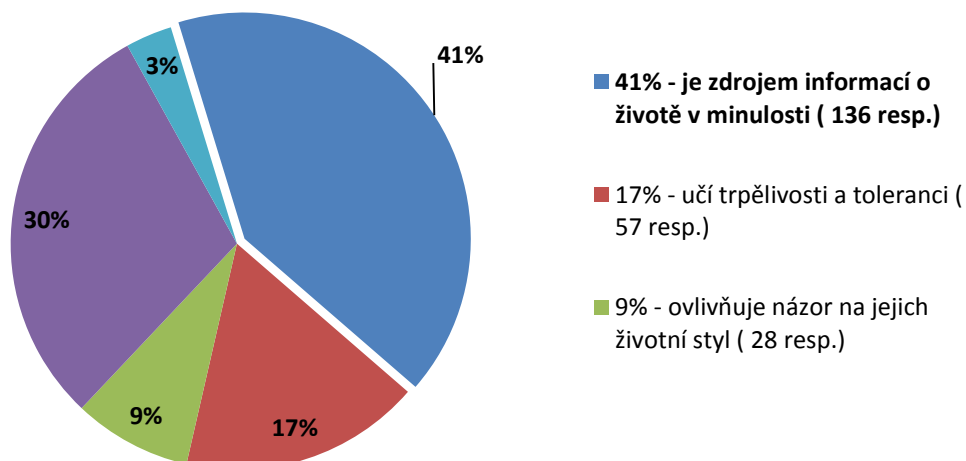

Dotazníková položka č. 23

Dle mého názoru setkání se seniory:

Z odpovědí vyplývá lehce zarážející zjištění, že v očích adolescentů nemají senioři již v podstatě žádnou budoucnost a jsou spojováni s dějinami a něčím, co již proběhlo. Výsledky této položky by se daly konfrontovat s položkou č. 21. V položce č. 21 respondenti (46%) vyjádřili názor, že jim styk se seniory pomáhá vytvořit si představu o životě ve stáří, což lze konfrontovat s odpovědí (položka č. 23), že setkání se seniory *formuje postoj k vlastním rodičům, až budou staří* (30%).

Graf 23. Dle mého názoru setkání se seniory

Vyhodnocení výzkumné otázky č. 4:

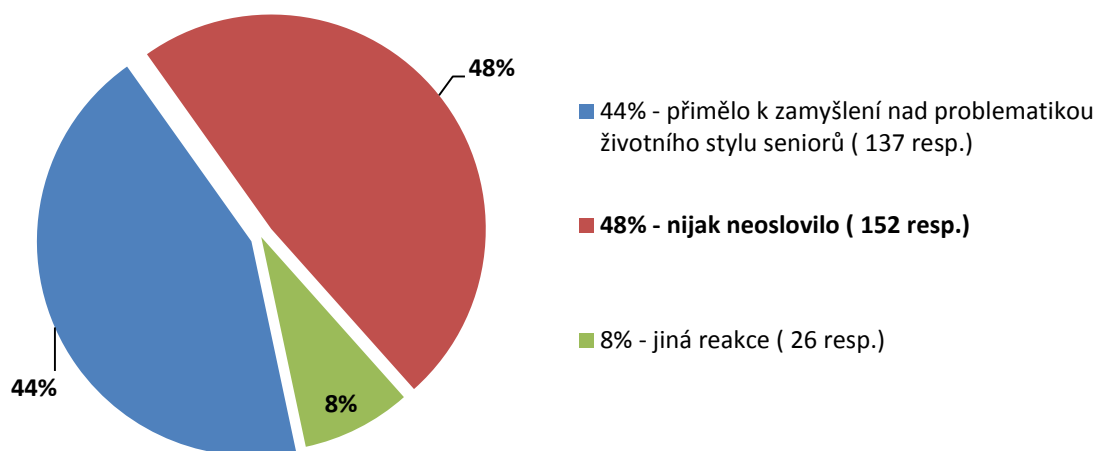
Zajímavou kapitolou výzkumu bylo zjišťování, zda má soužití se seniory pro adolescentní mládež nějaký přínos. Většina respondentů vnímá seniory jako součást běžného života a setkání s nimi jim pomáhá při utváření pohledu na jejich životní styl a pochopení jejich potřeb. Překvapivé bylo zjištění, že mladí neváhají zajít si ke starému člověku pro radu. Nejvíce prospěšní se adolescentům senioři jeví při pomoci v domácnosti a při péči o vnoučata. S rodinou je spojen i další nejčastěji udávaný přínos, a to tlumení neshod v rodině. Senioři svou životní zkušeností a nadhledem mnohdy dokáží nezaujatě přistoupit k problému a utlumit vznikající neshody v rodině, častokrát právě mezi rodičem a adolescentem. V neposlední řadě pak kontakt se starými lidmi napomáhá k formování postojů k vlastním rodičům, na dobu až dospějí do seniorského věku.

- Dotazníková položka č. 27

Vyplnění dotazníku mě:

Tato doplňující dotazníková položka částečně splnila zamýšlený účel, kterým bylo navést respondenty k zamyšlení nad životním stylem seniorů. Z výsledku lze vyčíst, že 44% účastníků *přimělo* vyplnění dotazníku *k zamyšlení* nad životem starých lidí. Vyplnění dotazníku 48% respondentů *nijak neoslovilo*, což jen potvrzuje výsledky výzkumu, že z pohledu adolescentní mládeže převažuje neutrální vztah k seniorům a hlubší rozbor této problematiky je z jejich pohledu příliš předčasný a zatím nepodstatný. Současný stav považují za daný a jeho zlepšování ve smyslu zkvalitnění životního stylu seniorů a postoje k nim nepovažují pro jejich nynější život za aktuální.

Graf 27. Vyplnění dotazníku mě

6.4 Shrnutí výsledků výzkumu

Některé zjištěné výsledky výzkumu byly očekávané, jiné překvapující. Účelem této práce bylo získat informace o tom, jaký je pohled adolescentů na životní styl seniorů a přimět je alespoň k zamyšlení nad touto problematikou.

Středem zájmu bylo zjištění, jak vidí životní roli seniorů, jakými aktivitami podle jejich názoru vyplňují volný čas, zda jsou výukou či výchovou vedeni k porozumění a toleranci ke starým lidem a jestli vnímají nějaký přínos ze soužití se seniory.

Prvním výzkumným cíl směřoval k nalezení odpovědi, jaké jsou názory adolescentů na životní roli seniora. Nutno říci, že se nepotvrdil předpoklad, že mládež vidí seniora jako nemocného, starého člověka, bez zájmů a společenského uplatnění. Výsledek šetření naopak vykresluje seniora z pohledu adolescenta jako aktivního člověka s vlastními zájmy, které jsou sice omezeny zdravotním stavem, někdy i finančními možnostmi, ale přesto pokračujícího v aktivním životním stylu i po ukončení ekonomicky produktivního věku.

Druhým dílčím výzkumným cílem byla snaha odhalit, jaké informace o volnočasových aktivitách seniorů adolescentní mládež má. Přestože z dotazníkového šetření vyplynulo, že informovanost o pořádaných aktivitách pro seniory je nízká, respondenti projeví znalosti o možnostech aktivního trávení volného času seniorů. Ač by se dalo očekávat, že při zmínce o vzdělávání seniorů bude mít mládež k tomuto negativní postoj, výsledky tohoto výzkumu ukazují názor respondentů, že je přínosné, aby se senioři vzdělávali a zůstali tak v kontaktu s ostatními generacemi a společenským děním.

Výzkumný cíl zaměřený na výchovu a výuku v oblasti gerontologie, poukázal na nedostačující zařazení tohoto tématu do výuky, když dle našeho názoru právě školní výuka je schopna výrazně ovlivnit a utvářet postoj žáků, a to nejen k tématu gerontologie. V rámci školní výuky jsou žáci schopni značně intenzivně přijímat informace, které jim předkládají pedagogičtí pracovníci. Je velmi pravděpodobné, že takto interpretované informace jsou věcné, objektivní a pravdivé, což se ovšem nedá říct o údajích, které se k adolescentům dostávají z médií či sociálních sítí. Potvrzuje se zde nepostradatelnost zařazení výchovy ke kladným mezigeneračním vztahům do Rámcových vzdělávacích programů od mateřských škol až po střední stupeň vzdělávání. Naopak výchova v rodině a dobrý příklad rodičů ve vztahu k seniorům, vyznívá dle tohoto výzkumu značně

pozitivně. Přístup k seniorům v rámci rodiny ve velké míře pozitivně ovlivňuje pohled a přístup adolescentů ke starší generaci.

Cílem poslední části výzkumu bylo zhodnotit, zda soužití se seniory má pro adolescentní mládež nějaký přínos a zda si tento přínos uvědomuje. Některé z výzkumů poukazují na to, že mládež má pocit, že jim staří lidé nemají už co nabídnout. Ovšem výsledky tohoto výzkumného šetření zmíněné závěry nepotvrzují. Na základě dotazníku bylo zjištěno, že senioři jsou dle respondentů nositeli životních zkušeností, informací o životě předků, pomocníky v domácnosti a při výchově vnoučat, dále pak zdrojem dobrých rad a korektorem při rodinných neshodách.

Výzkumem bylo zjištěno, že mládež pohlíží na seniory jako na běžnou součást života. Přisuzuje seniorům stereotypní životní styl, který je limitován zdravím a fyzickou kondicí. Nejpřirozeněji seniory vnímá jako prarodiče, ke kterým zaujímá kladný postoj. O životní styl seniorů a seniory obecně však adolescentní mládež aktivní zájem nejeví.

ZÁVĚR

Mladou generaci můžeme považovat za zrcadlo celé společnosti. Pohled adolescenta na seniora a jeho životní styl formuje mnoho faktorů, zejména výchova v rodině, výchovně vzdělávací proces ve škole, postoj médií k této problematice a v neposlední řadě osobní kontakt adolescentů se starými lidmi.

V této práci jsme se zaměřili na přístup mladé generace k seniorům. Hlavním cílem výzkumu bylo zmapování subjektivního pohledu adolescentů na životní styl seniorů.

Výzkum byl realizován na středních školách v Přerově kvantitativní metodou, formou dotazníkového šetření.

Z výsledků práce je patrné, že většina respondentů vnímá seniory jako součást běžného života a setkání s nimi jim pomáhá při utváření pohledu na jejich životní styl a pochopení jejich potřeb. Respondenti jsou obeznámeni s aktivitami, které jsou spojeny s životem seniorů a jsou toho názoru, že pro společnost je přínosné, aby zůstali zapojeni do společenského života. Životní styl seniorů hodnotí jako stereotypní s vědomím přirozeně zhoršujícího se zdraví a fyzické kondice, které přichází současně s přibývajícím věkem. Mládež vnímá starého člověka nejpřirozeněji jako prarodiče a součást rodiny. V tomto případě je pohled na seniora v očích mládeže pozitivní. Vnímání a vztah k seniorům „cizím“ je z pohledu respondentů neutrální až lhostejný, což nevyznívá příliš optimisticky. Tuto skutečnost potvrzuje i další výzkumné zjištění, z něhož plyne, že adolescent je ochoten pomoci starému člověku, ovšem z velké většiny až na požádání. Dotazovaní nejčastěji uváděli, že jsou v rodině vedeni k úctě ke stáří a rodiče jim jsou dobrým příkladem. Nabízí se tedy otázka, jakým způsobem podporovat rozvoj kladných mezigeneračních vztahů mezi seniory a mládeží, zejména mimo vlastní rodinu. Zařazení tématu o životním stylu seniorů do školní výuky vyznívá negativně. Šetření ukázalo, že téma gerontologie je ve školách opomíjeno. Pomáhat seniorům v rámci školního projektu by však žáci byli ochotni. Otázka seznámení mládeže s problematikou gerontologie v rámci výchovně vzdělávacího procesu ve školách se jeví jako významná pro celou společnost.

Závěry popsaného výzkumu ukazují, že adolescentní mládež vidí vztahy mezi nimi a seniory jako neutrální a hlubší analýza tohoto tématu je z jejich pohledu příliš předčasná a v současnosti nepodstatná. Nynější stav považují za daný a jeho zlepšování ve smyslu

zkvalitnění životního stylu seniorů a postoje k nim nepovažují pro jejich nynější život za aktuální. Je však zřejmé, že do snahy o sblížení mladých lidí a seniorů je třeba různými způsoby zainteresovat všechny generace zároveň, tedy mládež, jejich rodiče i seniorskou generaci samotnou. Je nepochybné, že další studie, zaměřené například na již zmiňovanou výuku gerontologie v rámci školního vzdělávání, by byly přínosem pro zkvalitňování rozvoje věkově inkluzivní společnosti.

Mladá generace má pocit, že s ní přichází lepší svět.

Stará garda má pocit, že s ní ten lepší svět odchází.

Karel Čapek

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BENEŠOVÁ, J., PILÁTOVÁ L. Rozdíly generací: Můžou se vůbec pochopit? *Moje psychologie*, říjen 2007, s. 80-83. ISSN 18022073.
- [2] ČEVELA, Rostislav, KALVACH, Zdeněk, ČELEDOVÁ, Libuše. *Sociální gerontologie: Úvod do problematiky*. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, a.s., 2012, s. 263. ISBN 978-80-247-3901-4.
- [3] DUFFKOVÁ, J. (2005). "Životní způsob/styl a jeho variantnost". In.: *Aktuální problémy životního stylu*. Sborník referátů a příspěvků ze semináře sekce sociologie integrálního zkoumání člověka a sekce sociologie kultury a volného času. Praha: Masarykova česká sociologická společnost při AV ČR- Univerzita Karlova v Praze.
- [4] HALAMA, Peter. *Zmysel života z pohľadu psychológie*. Bratislava, Slovak Academic Press, 2007, ISBN 978-80-8095-023-1.
- [5] HAŠKOVCOVÁ, Helena. *Fenomén stáří*. 2. přepracované vydání, Praha: Panorama, 2010. ISBN 978-80-87109-19-9.
- [6] HAUSEROVÁ-SCHÖNEROVÁ, Isabella. *Děti potřebují prarodiče*. 1. vydání, Praha: Portál, 1996, s. 102. ISBN 80-7178-105-3.
- [7] HOLČÍK, Jan. *Systém péče o zdraví a zdravotní gramotnost*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 293 s. *Škola a zdraví pro 21. století*. ISBN 978-80-210-5239-0.
- [8] CHRÁSTKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Praha: Grada, 2007. 266 ISBN 978-80-247-1369-4.
- [9] JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 2.vyd. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-807367-269-0.
- [10] JEŽEK, S. *Vztahy s dospělými mimo rodinu*. In: Macek, P., Lacinová, L. (eds.), *Vztahy v dospívání*. Brno: Barrister & Principal, 2006. ISBN 80-7364-034-1.
- [11] LANGMEIER, Josef, KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2. aktualizované vydání, Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9.
- [12] MACEK, Petr. *Adolescence*. 1. vydání, Praha: Portál, 2003, s. 142. ISBN 80-7178-747-7.

- [13] MACEK, Petr, LACINOVÁ, L. Vztahy v dospívání. 1. vydání, Brno: Barrister&Principal, 2006. ISBN 978-80-7364-034-7.
- [14] MACEK, Petr, LACINOVÁ, Lenka. Vztahy v dospívání. 2. Vydání, Praha: Portál, 2012. 196 s. ISBN 978-80-87474-46-4.
- [15] ONDRUŠKOVÁ, Jiřina. Stáří a smysl života. 1. vydání, Praha: Karolinum, 2011, s. 168. ISBN 978-80-246-1997-2.
- [16] PICHAUD, Clément, THAREAUOVÁ, Isabelle. Soužití se staršími lidmi. Praha: Portál, 1998. 160 s. ISBN 80-7178-184-3.
- [17] RABUŠIC, Ladislav. Česká společnost stárne. Brno: Masarykova univerzita, Georgtown, 1995. 192 s. ISBN 80-210-115-6 (MU), ISBN 80901604-2-5.
- [18] ŘÍČAN, Pavel. Cesta životem. 1. vydání, Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7367-124- 7.
- [19] SAK, Petr, KOLESÁROVÁ Karolína. Sociologie stáří a seniorů. 1. vydání, Praha: Grada Publishing, 2012. 232 s. ISBN 978-80-247-3850-5.
- [20] Senior. In ABZ.cz : slovník cizích slov [online]. [S.l.] : Radek Kučera & daughter, c2005-2006 [cit. 2009-03-10]. S. 29.
Dostupný z www: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/senior>.
- [21] SÝKOROVÁ, Dana. Autonomie ve stáří, kapitoly z gerontologie. 1. vydání, Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2007. 284 s. ISBN 978-80-86429-62-5.
- [22] STRAŠÁK, Pavel, 2010. Dospívání (adolescence) [online], [cit. 2010-01-13].
Dostupné z: <http://www.babyonline.cz/vyvoj-ditete/dospivani-adolescence.html>.
- [23] ŠIKLOVÁ, Jiřina, 2005. Jak přežít stáří [online], [cit. 2005-03-05].
Dostupné z: <http://www.umirani.cz/detail-clanek/jak-prezit-stari.html>.
- [24] ŠTILEC, Miroslav. Program aktivního stylu života pro seniory. 1. vydání. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-210-3345.2.
- [25] TRIADÓ, C., VILLAR, F., SOLÉ, C., OSUNA, M.J., & PIZANO, S. (2005). The Meaning of Grandparenthood: Do Adolescent Grandchildren Perceive the

- Relationship and Role in the Same Way as Their Grand parents Do? [Electronic version]. *Journal of Intergenerational Relationships*, 3 (2), 101-121.
- [26] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-308-0.
- [27] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie I.: Dětství a dospívání*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-0956-8.
- [28] VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie II.: Dospělost a stáří*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1318-5.
- [29] VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie, Dětství a dospívání*. 2. vydání, doplněné a přepracované, Praha: Karolinum, 2012. 531 s. ISBN 9788024621531.
- [30] VIDOVIČOVÁ, L. 2008 *Stárnutí, vek a diskriminace – nové souvislosti*. Brno: Masarykova univerzita.
- [31] *Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích: ř/š*. Vyd. 1. Praha: Diderot, 1999. 7. sv., 428 s. ISBN 80-902555-9-0.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

resp.	respondent
apod.	a podobně
s.	strana
ČR	Česká republika
s.r.o.	společnost s ručením omezeným
o. s.	občanské sdružení
tj.	to je
např.	například
tzn.	to znamená
tzv.	takzvaný
SPŠ	Střední průmyslová škola
SZŠ	Střední zdravotní škola
GJŠ	Gymnázium Jakuba Škody
vyd.	vydání
sv.	svazek
cit.	citace

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1 Věková struktura obyvatel	12
Obrázek č. 2 Projekce obyvatelstva	13

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 Když se řekne "senior" představím si	35
Graf 2 Stáří je pro mne synonymem	36
Graf 3 Životní styl seniorů spojuji především s	37
Graf 4 Životní styl seniorů je podle Vás	37
Graf 5 Který výrok podle Vás nejlépe vystihuje životní styl seniorů	38
Graf 6 Senioři svůj volný čas vyplňují nejvíce	41
Graf 7 Nejčastější sportovní aktivita, kterou senioři provozují je	41
Graf 8 Dle mého názoru aktivit pořádaných pro seniory	42
Graf 9 Znam organizaci, která se zabývá pořádáním akcí pro seniory	43
Graf 10 Vím o tom, že se pro seniory pořádají.....	44
Graf 11 Seniorům dle mého názoru nejvíce brání v aktivním životním stylu	39
Graf 12 Dle mého názoru je správné, aby senioři chodili do práce	52
Graf 13 Dle mého názoru jakákoliv forma vzdělávání pro seniory	44
Graf 14 Slyšel/a jsem o Univerzitě třetího věku	45
Graf 15 Péči o seniory odkázané na pomoc by měla zajišťovat především	46
Graf 16 Informace o seniorech získávám především	47
Graf 17 Se seniory se stýkám protože	52
Graf 18 Rodiče mě vedou k úctě ke stáří	48
Graf 19 Moji rodiče pomáhají seniorům v tíživých situacích	48
Graf 20 Pomoc starým lidem	49
Graf 21 Kontakt se seniory mi pomáhá	53
Graf 22 Senioři jsou nejvíce prospěšní	54
Graf 23 Dle mého názoru setkání se seniory	54
Graf 24 Škola, kterou navštěvuji, téma o seniorech	50
Graf 25 Kdyby měla škola projekt na aktivity realizované společně se seniory	50
Graf 26 Vztahy mezi seniory a mladou generací jsou dle mého názoru	39
Graf 27 Vyplnění dotazníku	56

SEZNAM PŘÍLOH

P I	Žádost o dotazníkové šetření na SPŠ
P II	Žádost o dotazníkové šetření na SZŠ
P III.....	Žádost o dotazníkové šetření na GJŠ
P IV.....	Pokyny pro žáky
P V	Dotazník

PŘÍLOHA PI: ŽÁDOST O DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ NA SPŠ

Věc: Žádost o provedení dotazníkového šetření

Vážená paní ředitelko, pane řediteli,

studuji 3. ročník kombinovaného studia Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulty humanitních studií-obor sociální pedagogika.

Chtěla bych Vás požádat o spolupráci při výzkumné činnosti. S Vaším souhlasem bych požádala žáky na Vaší škole o vyplnění anonymního dotazníku. Dotazník použiji k výzkumu, který se týká subjektivního pohledu žáků středních škol v Přerově na životní styl seniorů v ČR a jejich přístupu k této problematice. Výzkumné šetření se týká žáků ve věku 17-19 let. Získaná data pak použiji v mé bakalářské práci: „Subjektivní pohled adolescentní mládeže na životní styl seniorů“.

Pokud Vás zaujalo téma mé práce, ráda vás následně seznámím s výsledky tohoto dotazníkového šetření.

Děkuji za Váš čas.

.....

Hana Dočkalová

S dotazníkovým šetřením:

Souhlasím

~~Nesouhlasím~~

Razítko a podpis ředitelky/e školy:

STŘEDNÍ PRŮMYSLOVÁ ŠKOLA
PŘEROV, Havlíčkova 2
-2-

V Přerově dne : 20.3.2015

PŘÍLOHA P II: ŽÁDOST O DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ NA SZŠ

Věc: Žádost o provedení dotazníkového šetření

Vážená paní ředitelko, pane řediteli,

studuji 3. ročník kombinovaného studia Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulty humanitních studií-obor sociální pedagogika.

Chtěla bych Vás požádat o spolupráci při výzkumné činnosti. S Vaším souhlasem bych požádala žáky na Vaší škole o vyplnění anonymního dotazníku. Dotazník použiji k výzkumu, který se týká subjektivního pohledu žáků středních škol v Přerově na životní styl seniorů v ČR a jejich přístupu k této problematice. Výzkumné šetření se týká žáků ve věku 17-19 let. Získaná data pak použiji v mé bakalářské práci: „Subjektivní pohled adolescentní mládeže na životní styl seniorů“.

Pokud Vás zaujalo téma mé práce, ráda vás následně seznámím s výsledky tohoto dotazníkového šetření.

Děkuji za Váš čas.

Hana Dočkalová

S dotazníkovým šetřením:

Souhlasím

~~Nesouhlasím~~

Razítko a podpis ředitelky/e školy:

V Přerově dne : 25.3.2015

Střední zdravotnická škola
Studentská 1095, 753 30 HRANICE

PŘÍLOHA P III: ŽÁDOST O DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ NA GJŠ

Věc: Žádost o provedení dotazníkového šetření

Vážená pani ředitelko, pane řediteli,

studuji 3. ročník kombinovaného studia Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulty humanitních studií-obor sociální pedagogika.

Chtěla bych Vás požádat o spolupráci při výzkumné činnosti. S Vaším souhlasem bych požádala žáky na Vaší škole o vyplnění anonymního dotazníku. Dotazník použiji k výzkumu, který se týká subjektivního pohledu žáků středních škol v Přerově na životní styl seniorů v ČR a jejich přístupu k této problematice. Výzkumné šetření se týká žáků ve věku 17-19 let. Získaná data pak použiji v mé bakalářské práci: „Subjektivní pohled adolescentní mládeže na životní styl seniorů“.

Pokud Vás zaujalo téma mé práce, ráda vás následně seznámím s výsledky tohoto dotazníkového šetření.

Děkuji za Váš čas.

Hana Dočkalová

S dotazníkovým šetřením:

Souhlasím ✓

~~Nesouhlasím~~

Razítko a podpis ředitelky/e školy:

Gymnázium
Jakuba Škody
Komenského 28
750 11 Přerov

V Přerově dne : 13.3.2015

PŘÍLOHA P IV: POKYNY PRO ŽÁKY

Milí žáci,

dovoluji si Vám předložit dotazník, který má za cíl zjistit názory mladých lidí na životní styl seniorů v České republice. Dotazy jsou zaměřeny zejména na Váš vztah k seniorům, názor na způsob trávení volného času seniorů a pohled na jejich životní styl. Cílem dotazníkového šetření je zjistit základní pohled na danou problematiku ze strany mládeže. Dotazník je anonymní, slouží pouze pro účely tohoto šetření a bude podkladem k mé bakalářské práci na téma „Subjektivní pohled adolescentní mládeže na životní styl seniorů“.

Výsledky dotazníkového šetření mohou být použity jako základ nového přístupu k seniorům a napomoci tak změnit jejich postavení ve společnosti.

Pokyny k vyplnění:

Všechny otázky si prosím pozorně přečtěte a zakroužkujte nebo doplňte jednu z nabízených odpovědí (pokud není uvedeno jinak), která nejvíce odpovídá Vašemu názoru.

Pro účely tohoto dotazníkového šetření je „senior“ definován jako člověk ve věku nad 65 let.

V dotazníku nejsou žádné odpovědi chybné, pouze zjišťují Váš názor na danou problematiku.

Snažte se, prosím, odpovědět na všechny otázky; jen tak bude mít dotazník vypovídající hodnotu.

Po ukončení výzkumného šetření a zpracování dotazníků, budete mít možnost seznámit se s jeho výsledky.

Děkuji Vám za ochotu a čas, který odpovědím věnujete.

Hana Dočkalová

studentka 3. ročníku kombinovaného studia

Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně,

Fakulta humanitních studií, obor sociální pedagogika

PŘÍLOHA P V: DOTAZNÍK

Pro účely tohoto dotazníkového šetření je senior definován jako člověk ve věku nad 65 let.

1. Když se řekne „senior“ představím si:

- a) svého prarodiče
- b) čínorodou osobu vysokého věku
- c) osobu se spoustou volného času
- d) někoho, kdo nepracuje
- e) nemocného člověka
- f) jiné /doplňte/.....

2. „Stáří“ je pro mne synonymem:

- a) pohody a zklidnění
- b) životních zkušeností
- c) osamělosti, nepotřebnosti
- d) špatného zdraví, nemoci
- e) jiné /doplňte/.....

3. Životní styl seniorů spojuji především s:

- a) rolí babičky a dědečka
- b) dostatkem volného času
- c) domovem důchodců
- d) nemocnicí
- e) samotou
- f) jiné /doplňte/.....

4. Životní styl seniorů je podle Vás:

- a) aktivní
- b) pasivní
- c) stereotypní
- d) nevím
- e) jiné /doplňte/.....

5. Který výrok podle Vás nejlépe vystihuje životní styl seniorů:

- a) Aktivní život naplněný volnočasovými a společenskými programy.
- b) Příjemné trávení volného času v úzkém rodinném kruhu.
- c) Touha po seberealizaci a užitečnosti pro společnost.
- d) Život závislý na pomoci jiných-ztráta soběstačnosti.
- e) Pesimistický přístup k dalšímu životu.

6. Senioři svůj volný čas vyplňují nejvíce:

- a) prací na zahrádce
- b) kulturním programem
- c) cestováním
- d) luštěním křížovek
- e) jiné /doplňte/.....

7. Nejčastější sportovní aktivita, kterou senioři provozují je:

- a) jízda na kole
- b) plavání
- c) tenis
- d) turistika
- e) senioři nesportují
- f) jiné /doplňte/.....

8. Dle mého názoru /společenských, sportovních/ aktivit pořádaných pro seniory:

- a) stále narůstá
- b) je dostatek, ale jsou špatně propagovány
- c) nikdy jsem o žádných neslyšel/a
- d) není jich potřeba

9. Znáš organizaci ve svém okolí, která se zabývá pořádáním akcí pro seniory:

- a) ano, při těchto akcích aktivně pomáhám.....*uved'te název*
- b) ano, ale nezajímá mě to
- c) ne, nikdy jsem o žádné neslyšel/a

10. Víš o tom, že se pro seniory pořádají:

(lze zvolit více odpovědí)

- a) zdravotní přednášky
- b) vzdělávání na PC
- c) taneční kurzy
- d) cvičení pro seniory
- e) jazykové kurzy
- f) jiné /doplňte/.....

11. Seniorům dle mého názoru nejvíce brání v aktivním životním stylu:

- a) zdraví
- b) finanční situace
- c) málo příležitostí
- d) osobní nezájem
- e) péče o nemocného partnera
- f) jiné /doplňte/.....

12. Dle mého názoru je správné, aby senioři chodili do práce:

(lze zvolit více odpovědí)

- a) ano, mají hodně pracovních zkušeností
- b) ano, budou lépe finančně zabezpečeni bez podpory státu
- c) ne, zabírají místo mladým
- d) ne, neznají nové technologie
- e) nedovedu posoudit

13. Dle mého názoru jakákoliv forma vzdělávání pro seniory:

- a) je přínosem, zůstávají zapojeni do společenského života
- b) nemá význam, je zbytečná
- c) jiné /doplňte/.....

14. Slyšel/a jsem o Univerzitě třetího věku:

- a) ano, líbí se mi tento nápad
- b) ano, ale považuji je za zbytečné
- c) ano, nic bližšího však nevím
- d) ne, neslyšel/a jsem o této možnosti studia

15. Péči o seniory odkázané na pomoc druhých by měla zajišťovat především:

- a) rodina
- b) placená pečovatelská služba
- c) církev
- d) charita
- e) nemocnice
- f) jiné /doplňte/.....

16. Informace o seniorech získávám především:

- a) z televize
- b) z internetu
- c) od rodičů a prarodičů
- d) ze školní výuky
- e) ze sociálních sítí
- f) jiné /doplňte/.....

17. Se seniory se stýkám, protože:

(lze zvolit více odpovědí)

- a) jsou součástí běžného života
- b) potřebují moji pomoc
- c) vždy mi dobře poradí
- d) dostávám dárky a peníze
- e) nestýkám se s nimi

18. Rodiče mě vedou k úctě ke stáří:

- a) ano, mám v nich dobrý příklad
- b) ne, nejsem k tomuto veden/a
- c) nevedou, ale našel/a jsem si cestu sám/a

19. Moji rodiče pomáhají seniorům v tíživých situacích:

- a) ano, jde o běžný přístup ze strany mých rodičů
- b) ne, dle jejich názoru je lepší se těmto situacím raději vyhnout
- c) nevím, nemám informace

20. Pomoc starým lidem:

- a) je pro mne samozřejmost
- b) pomohu jen v případě, že jsem požádán/a
- c) nepomůžu a tvářím se, že jsem si nevšiml/a
- d) pomohl/a bych rád/a, ale nevím jak

21. Kontakt se seniory mi pomáhá:

(lze zvolit více odpovědí)

- a) v orientaci v životě
- b) vytvořit si představu o životě ve stáří
- c) porozumět jejich potřebám a smýšlení
- d) nemá pro mne žádný význam
- e) jiné /doplňte/.....

22. Senioři jsou nejvíce prospěšní:

- a) tlumí neshody v rodině
- b) finanční pomocí
- c) pomocí v domácnosti, s vnoučaty
- d) nejsou prospěšní
- e) nevím
- f) jiné /doplňte/.....

23. Dle mého názoru setkání se seniory:

- a) je zdrojem informací o životě v minulosti
- b) učí trpělivosti a toleranci
- c) ovlivňuje názor na jejich životní styl
- d) formuje postoj k vlastním rodičům, až budou staří
- e) je ztrátou času, nemám o něho zájem

24. Škola, kterou navštěvuji, téma o seniorech:

- a) má ve výuce zařazeno
- b) má ve výuce zařazeno a zajímá mě to
- c) nemá zařazeno ve výuce, ale zajímalo by mě
- d) nemá zařazeno ve výuce, ani by mě nezajímalo

25. Kdyby měla škola projekt na volnočasové aktivity realizované společně se seniory:

- a) měl/a bych zájem se do něj zapojit
- b) podílel/a bych se, ale jen v době vyučování
- c) neměl/a bych zájem o účast

26. Vztahy mezi seniory a mladou generací jsou dle mého názoru:

- a) dobré
- b) spíše dobré
- c) neutrální
- d) spíše špatné
- e) špatné

27. Vyplnění dotazníku mě:

- a) přimělo k zamyšlení nad problematikou životního stylu seniorů
- b) nijak neoslovilo
- c) jiná reakce /doplňte/.....

Pohlaví :

Věk: